

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra ruských a východoevropských studií

Bakalářská práce

2020

Nikolas Černovický

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra ruských a východoevropských studií

**Komparace pravomocí prezidenta v ústavních systémech
České republiky a Slovenské republiky**

Bakalářská práce

Autor práce: Nikolas Černovický

Studijní program: Mezinárodní teritoriální studia

Vedoucí práce: prof. PhDr. Michal Kubát, Ph.D.

Rok obhajoby: 2020

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Nikolas Černovický

Bibliografický záznam

ČERNOVICKÝ, Nikolas. *Komparace pravomocí prezidenta v ústavních systémech České republiky a Slovenské republiky*. Praha, 2020. 61 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra ruských a východoevropských studií. Vedoucí diplomové práce prof. PhDr. Michal Kubát, Ph.D.

Rozsah práce: 102 701 znaků

Anotace

Tato bakalářská práce se věnuje pravomocím prezidenta v ústavních systémech České republiky a Slovenské republiky. Práce analyzuje vybrané pravomoci hlav států obou zkoumaných zemí. Tyto pravomoci přitom posuzuje ze dvou různých perspektiv. Jednak na ně hledí z pohledu formálního vymezení těchto pravomocí. Současně se práce zabývá praktickým výkonem těchto pravomocí v ústavní a politické praxi. Hlavním cílem práce je provedení komparace vybraných pravomocí a zodpovězení výzkumných otázek zaměřených na odlišnosti v ústavních systémech obou zemí.

Annotation

This bachelor thesis deals with the powers of the president in the constitutional systems of the Czech Republic and the Slovak Republic. The thesis analyzes the selected powers of the heads of state of both countries. It assesses these powers from two different perspectives. On the one hand, it looks at them from the point of view of the formal definition of these powers. At the same time, the work deals with the practical exercise of these powers in constitutional and political practice. The main goal of this bachelor's thesis is to compare selected powers and answer research questions that are focused on differences in the constitutional systems of both countries.

Klíčová slova

ústava, ústavní systém, hlava státu, parlamentní forma vlády, prezident České republiky, prezident Slovenské republiky

Keywords

constitution, constitutional system, head of state, parliamentary form of government, president of the Czech Republic, president of the Slovak Republic

Title

Comparison of the powers of the president in the constitutional systems of the Czech Republic and the Slovak Republic

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval prof. PhDr. Michalu Kubátovi, Ph.D. za odborné rady a připomínky při vedení této práce. Rovněž bych chtěl vyjádřit poděkování vedoucímu mého bakalářského semináře, doc. PhDr. Jiřímu Vykoukalovi, CSc.

Obsah

Obsah	1
Úvod	2
Cíl práce a výzkumná otázka	3
Metodologie	3
Struktura práce	4
Zhodnocení zdrojů.....	5
1 Postavení hlavy státu v parlamentní formě vlády	6
2 Prezident republiky v českém ústavním systému	8
2.1 Vztah k vládě	9
2.2 Vztah k zákonodárné moci	17
2.3 Vztah k soudní moci	19
2.4 Oblast zahraničních vztahů	22
2.5 Další jmenovací pravomoci prezidenta republiky	25
3 Prezident republiky ve slovenském ústavním systému	26
3.1 Vztah k vládě	27
3.2 Vztah k zákonodárné moci.....	31
3.3 Vztah k soudní moci	35
3.4 Oblast zahraničních vztahů	38
3.5 Další jmenovací pravomoci prezidenta republiky	40
4 Komparace postavení prezidenta ČR a SR	41
4.1 Vztah k vládě	41
4.2 Vztah k zákonodárné moci.....	44
4.3 Vztah k soudní moci	46
4.4 Oblast zahraničních vztahů	48
4.5 Další jmenovací pravomoci prezidenta republiky	48
Závěr	50
Seznam použitých zkratk	53
Summary	54
Použitá literatura	55
Primární prameny.....	55
Sekundární prameny.....	55

Úvod

Tématem této bakalářské práce jsou pravomoci prezidenta v České republice a Slovenské republice. Prezident České i Slovenské republiky sehrává významnou úlohu při utváření vlády a ve vztahu k dalším součástem ústavních systémů obou zemí. Obě země jsou historicky značně spřízněné, neboť byly velkou část moderních dějin součástí společného státu. Více než čtvrt století však tvoří samostatné státy a jejich ústavní i politický vývoj se vydal vlastní cestou. Z toho důvodu se jedná o pozoruhodné případy ke srovnání.

Na pravomoci prezidenta lze pohlížet z různých perspektiv. Pro tuto práci bude stěžejní ústavněprávní aspekt, tedy ústavní vymezení jeho pravomocí. Pro ústavní a politické postavení prezidenta je dle J. Filipa určující vztah k ostatním státním orgánům.¹ Tato práce se proto zaměří na ústavní pravomoci prezidenta a jejich vymezení ve vztahu k ostatním ústavním orgánům. Současně však platí, že reálné postavení hlavy státu nemusí nutně odpovídat jejímu ústavnímu vymezení.² V této spojitosti se také hovoří o tzv. faktické ústavě, „*tedy jak probíhají ústavně zakotvené procesy v politické praxi*“.³ Postavení ústavních orgánů nevychází jen z pouhého textu ústavy, nýbrž na něj působí i další faktory.⁴ Těmi podle Z. Koudelky jsou v případě prezidenta „*síla jeho osobnosti, neformální autorita, osobní vztah k premiérovi, politická síla či slabost vlády, vztah k parlamentní většině, stabilita parlamentních stran a parlamentu samotného*“.⁵

S přihlédnutím ke skutečnosti, že hlava státu má v obou zkoumaných zemích podobu monokratického orgánu, poskytuje tato funkce významný prostor pro uplatnění personálního vlivu jedince, který tuto úlohu zastává. Tato práce se proto věnuje nejen ústavněprávní úpravě, nýbrž také reálnému výkonu pravomocí hlavy státu. Práce tak nejprve analyzuje formální prezidentské pravomoci ve vztahu k ostatním ústavním orgánům. Následně práce zkoumá, jak jsou tyto prezidentské pravomoci využívány v ústavní a politické praxi. Zvláštní pozornost přitom bude upřena na problematické a konfliktní případy, které získaly ústavněprávní rozměr.

---

¹ FILIP, Jan. *Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva*. Brno: Václav Klemm, 2011, s. 221.

² KYSELA, Jan. Prezident republiky v ústavním systému ČR – perspektiva ústavněprávní. In: NOVÁK, Miroslav, ed. *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česka republika v komparativní perspektivě*. Praha: Dokořán, 2008, s. 235.

³ VOSTRÁ, Zuzana. Ústavněprávní aspekty přímé volby prezidenta v ČR. In: JUST, Petr, Olga BRUNNE-ROVÁ a Jakub CHARVÁT *Dobývání Hradu: česká prezidentská volba 2018*. 2018, s. 23.

⁴ WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018, s. 68.

⁵ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. Praha: Leges, 2018, s. 40.

Cíl práce a výzkumná otázka

Ambicí této práce není vyčerpávající přehled všech pravomocí české a slovenské hlavy státu, nýbrž jen těch nejpodstatnějších z nich. Do výběru nebyly zahrnuty pravomoci, které mají spíše symbolický a ceremoniální charakter. Práce je primárně zaměřena na pravomoci jmenovací, a to z toho důvodu, že právě tyto kompetence představují jeden z nejsilnějších nástrojů hlavy státu na utváření politického systému. Práce rovněž nemá za cíl podat podrobnou analýzu využívání všech prezidentských pravomocí.

Cílem práce je provést analýzu vybraných pravomocí prezidenta České republiky a prezidenta Slovenské republiky a na základě zvolených kritérií provést jejich vzájemnou komparaci, a to jak z hlediska ústavního vymezení, tak ústavní a politické praxe. Hlavním přínosem této práce tak bude konfrontace ústavního základu prezidentských pravomocí s reálnou praxí. O ohledem na výše vymezený cíl si tato bakalářská práce klade tyto výzkumné otázky: (1) *V jakých ohledech se odlišuje ústavní vymezení pravomocí prezidenta České republiky a prezidenta Slovenské republiky?* (2) *V jakých ohledech se odlišuje reálný výkon pravomocí prezidenta České republiky a prezidenta Slovenské republiky?*

Metodologie

Tato bakalářská práce náleží svým zaměřením do specializované oblasti srovnávací právní vědy, jíž je srovnávací ústavní právo neboli ústavní komparatistika.⁶ Podstatou srovnávací právní vědy je slovy V. Klokočky „*srovnávání prostorově nebo časově oddělených jevů, které jsou svou povahou srovnatelné*“.⁷ Za charakteristický atribut právní komparatistiky označuje K. Léko „*přítomnost mezinárodního prvku v procesu srovnávání práva*“.⁸ Cílem srovnávacího ústavního práva je „*interpretace srovnávaných ústavních pojmů*“ a současně „*snaha přispět ke zdokonalování ústavních institucí*“.⁹

Předmětem výzkumu srovnávacího ústavního práva jsou „*systemy veřejné moci, politické, resp. vládní systemy více zemí, vyjádřené v jejich ústavách*“.¹⁰ V tomto se shoduje s komparativní politologií, nicméně ústavní komparatistika se více zaměřuje „*na ústav-*

⁶ BLAHOŽ, Josef. Věda srovnávacího ústavního práva. In: BLAHOŽ, Josef, Vladimír BALÁŠ a Karel KLÍMA *Srovnávací ústavní právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 22.

⁷ KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států: srovnávací studie*. Praha: Linde, 2006, s. 17.

⁸ LÉKO, Kristián. Místo ústavní komparatistiky ve vývoji a metodologii srovnávací právní vědy. In: LÉKO, Kristián, Kristína BLAŽKOVÁ a Jan CHMEL *Zahraniční vlivy a srovnávání v ústavním právu*. Praha: Leges, 2017, s. 14.

⁹ BLAHOŽ, Josef. *Věda srovnávacího ústavního práva*, s. 24.

¹⁰ KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států: srovnávací studie*, s. 22.

něprávní aspekty mocenských vztahů“,¹¹ zatímco politická věda spíše zjišťuje, „*jak vše skutečně funguje, aniž by nutně vztah k právu zkoumala*“. ¹² Ústavní úprava se ovšem nikdy zcela neshoduje s reálnými poměry,¹³ proto je tato práce založena na kombinaci používání juristických interpretačních metod a funkcionální analýzy. Zatímco smyslem juristických metod je porozumění právní úpravě, záměrem funkcionální analýzy je „*srovnání toho, jak ústavní systém či instituce fungují v praxi, ve srovnání s řešením modelovým*“, tedy ústavním vymezením.¹⁴

Pro srovnávací právní vědu je výchozím předpokladem určit *comparandum* a *comparatum*, tedy srovnávané předměty, a *tertium comparationis*, což je znak, který je srovnávaným předmětům společný a který připouští jejich srovnání.¹⁵ Dalším krokem je volba prvků komparace a jejich analýza s úmyslem je objasnit a vystihnout. Samotná komparace nastupuje v poslední fázi, kdy dochází k vzájemnému srovnání a nalezení shodných a rozdílných prvků.¹⁶

Comparandum představuje v případě této práce prezidenta České republiky, *comparatum* je pak prezident Slovenské republiky. *Tertium comparationis*, tj. společnou charakteristickou vlastnost obou zkoumaných předmětů, představuje skutečnost, že oba instituty zastávají v obou zkoumaných zemích stejnou úlohu, jíž je hlava státu. Prvky komparace byly zvoleny na základě institucionálních vztahů hlavy státu s ostatními ústavními orgány a v oblasti zahraničních vztahů.

Struktura práce

Vzhledem k tomu, že obě zkoumané země bývají z hlediska státovědného i politologického přístupu řazeny mezi státy s parlamentní formou vlády, je záměrem první části práce vymezení postavení hlavy státu z hlediska teoretické koncepce parlamentní formy vlády. Druhá a třetí část práce přináší podrobnou analýzu vybraných pravomocí českého a slovenského prezidenta. Obě kapitoly přitom následují stejnou strukturu a pohlízejí na pravomoci hlavy státu ze dvou různých perspektiv. V každé z obou částí je nejprve obecně

---

¹¹ Ibid.

¹² KYSELA, Jan. *Ústava mezi právem a politikou: úvod do ústavní teorie*. Praha: Leges, 2014, s. 44.

¹³ KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států: srovnávací studie*, s. 23.

¹⁴ BLAHOŽ, Josef. Metody výzkumu srovnávacího ústavního práva. In: BLAHOŽ, Josef, Vladimír BALÁŠ a Karel KLÍMA *Srovnávací ústavní právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 35.

¹⁵ BLAHOŽ, Josef. Nejvyšší státní orgány a jejich vzájemné vztahy v rozvinutých pluralitních demokraciích. In: BLAHOŽ, Josef, Vladimír BALÁŠ a Karel KLÍMA *Srovnávací ústavní právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 24.

¹⁶ LÉKO, Kristián. *Místo ústavní komparistiky ve vývoji a metodologii srovnávací právní vědy*, s. 28–30.

pojednáno o zakotvení hlavy státu v ústavních systémech obou zkoumaných zemích. Následně dochází k analýze vybraných prezidentských pravomocí, a to jak z hlediska jejich formálního vymezení, tak reálného výkonu těchto pravomocí v praxi. Poslední část práce je věnována komparaci postavení prezidentů obou zkoumaných zemí, kdy budou získané poznatky podrobeny komparativní analýze s cílem nalézt shodné a rozdílné znaky. V závěru dochází ke shrnutí zjištěných poznatků a k zodpovězení stanovených výzkumných otázek.

Zhodnocení zdrojů

Práce je založena na studiu primárních pramenů a odborné literatury, jež se vztahuje ke zkoumané materii. Tématu českého i slovenského ústavního práva se věnuje rozsáhlá právnícká literatura komentářového i monografického typu, nicméně zpravidla se jedná o souhrnná pojednání o celých ústavních systémech. Výjimkou v tomto ohledu představuje v českých podmínkách kniha *Prezident republiky* z roku 2011, jež znovu vyšla v roce 2018 jako 2. aktualizované a doplněné vydání.¹⁷ Tato kniha se věnuje výhradně úřadu prezidenta a jejím autorem je český právník, vysokoškolský pedagog a také politik Z. Koudelka. Předmětu ústavního postavení prezidenta České republiky se věnuje publikace vysokoškolského pedagoga a soudce Ústavního soudu V. Šimíčka *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky* z roku 2008.¹⁸ Na Slovensku dosud vyšla jediná podobně zaměřená kniha, a to *Prezident v ústavnom systéme Slovenskej republiky* z roku 1998, jejímiž autory jsou L. Orosz a K. Šimuničová.¹⁹ Spíše dílčím aspektům prezidentské funkce se věnuje též řada článků v odborných časopisech.

Institut hlavy státu je vedle ústavněprávní literatury rovněž předmětem zájmu řady politologických prací. Problematice komparace postavení českého prezidenta s vybranými zahraničními případy se věnuje kniha M. Nováka a M. Brunclíka *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě* z roku 2008.²⁰ Pozoruhodnou, anglicky psanou publikací, která se věnuje ústavní i reálné pozici prezidentů zemí střední Evropy, je kniha od autorů M. Brunclíka a M. Kubáta *Semi-presidentialism, parliamentarism and presidents: presidential politics in Central Europe*

---

¹⁷ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*.

¹⁸ ŠIMÍČEK, Vojtech, ed. *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 2008.

¹⁹ OROSZ, Ladislav a Katarína ŠIMUNIČOVÁ. *Prezident v ústavnom systéme Slovenskej republiky*. Bratislava: Veda, 1998.

²⁰ NOVÁK, Miroslav a Miloš BRUNCLÍK, eds. *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. Praha: Dokořán, 2008.

z roku 2018.²¹ Na podobné téma bylo sepsáno taktéž několik absolventských prací, zpravidla se však jedná o kvantitativní analýzy formálních prezidentských pravomocí.

1 Postavení hlavy státu v parlamentní formě vlády

Hlava státu je tradiční označení pro státní orgán, který ztělesňuje a symbolizuje stát.²² Toto označení se zrodilo v období středověku, kdy bylo na stát pohlíženo jako na organismus, jenž je tvořen tělem (*corpus*) a panovníkem coby jeho hlavou (*caput*).²³ Hlava státu obvykle patří mezi nejvyšší státní orgány,²⁴ přičemž mezi nimi „zpravidla zaujímá formálně nejvyšší místo“.²⁵ Hlava státu disponuje jakožto státní orgán pravomocemi, tedy „prostředky k realizaci funkcí státu“, které jsou jí svěřeny ústavou a zákony.²⁶ J. Blahož míní, že hlava státu je „institucionálním i symbolickým vyjádřením suverenity státu“.²⁷ V. Pavlíček považuje výraz hlava státu za vyjádření integrující funkce tohoto ústavního orgánu „vůči všem složkám moci jako reprezentanta všeho lidu“.²⁸

Nejčastěji má tato instituce podobu individuálního orgánu, kdy tuto funkci zastává jednotlivec. Lze se však setkat i s kolektivní hlavou státu.²⁹ Podle toho, kdo stojí v čele státu, rozlišujeme monarchie a republiky.³⁰ V monarchiích se označení hlavy státu různí (král, císař, kníže apod.), obvykle je však tato funkce obsazována na základě principu dědičnosti.³¹ Naproti tomu v republice je hlavou státu volený prezident.³²

Instituce prezidenta má svůj počátek v období transformace z monarchistické formy státu na republikánskou formu státu.³³ Úloha prezidenta v ústavním systému se odvíjí od konkrétní formy vlády.³⁴ Formou vlády rozumíme „strukturu nejvyšších orgánů státu, způsob jejich křese a vzájemné vztahy mezi nimi“, přičemž pro její určení je zásadní horizon-

---

²¹ BRUNCLÍK, Miloš a Michal KUBÁT. *Semi-presidentialism, parliamentarism and presidents: presidential politics in Central Europe*. London; New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2018.

²² KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*, s. 15.

²³ SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky: komentář*. 2016, s. 557.

²⁴ FILIP, Jan a Jan SVATONĚ. *Státověda*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, s. 229.

²⁵ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda. Díl 1, Obecná státověda*. Praha: Leges, 2014, s. 264.

²⁶ KLÍMA, Karel. *Teorie veřejné moci (vládnutí)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 208.

²⁷ BLAHOŽ, Josef. *Nejvyšší státní orgány a jejich vzájemné vztahy v rozvinutých pluralitních demokraciích*, s. 147.

²⁸ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda. II. díl, Ústavní právo České republiky*. Praha: Leges, 2015, s. 834.

²⁹ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*, s. 15.

³⁰ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda. Díl 1, Obecná státověda*, s. 267.

³¹ FILIP, Jan a Jan SVATONĚ. *Státověda*, s. 230.

³² KLÍMA, Karel. *Teorie veřejné moci (vládnutí)*, s. 204.

³³ KROŠLÁK, Daniel. *Ústavní právo*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016, s. 512.

³⁴ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*, s. 17.

tální dělba moci,³⁵ tedy mezi „zákonodárnou, výkonnou a soudní moc“.³⁶ Podle možnosti občanů podílet se na uskutečňování státní moci rozlišujeme demokratické a nedemokratické formy vlády.³⁷ Na základě modelu vztahů mezi orgány zákonodárné, výkonné a soudní moci běžně rozlišujeme parlamentní, prezidentskou a poloprezidentskou formu vlády a dále formu vlády shromáždění.³⁸

Česká republika i Slovenská republika jsou ústavními teoretiky od počátku své samostatné existence označovány za státy s parlamentní formou vlády.³⁹ Ke změně této definice zpravidla nevedlo ani zavedení přímých voleb hlavy státu.

Pro parlamentní formu vlády je typická odpovědnost vlády vůči parlamentu, který vládu kontroluje. Tato odpovědnost se projevuje v institutech vyslovení důvěry a nedůvěry vládě. Důsledkem nezískání důvěry nebo vyslovení nedůvěry bývá povinnost vlády odstoupit z funkce.⁴⁰ Legitimita vlády je odvozena od parlamentních voleb.⁴¹ S konáním každých voleb je spojen vznik nové vlády. Vzhledem k nutnosti získání důvěry parlamentu je vhodné, aby měla vláda zajištěnou parlamentní většinu.⁴²

Parlamentní forma vlády vychází z anglické a britské parlamentní tradice.⁴³ V podmínkách parlamentní formy vlády je důležitá role předsedy vlády, který má významný vliv na složení vlády. Předseda vlády je zpravidla jmenovaný prezidentem s ohledem na výsledky parlamentních voleb. Předsedou vlády se tak obvykle stává lídr nejúspěšnější strany nebo představitel většinové koalice zastoupených subjektů.⁴⁴

Role hlavy státu v parlamentní formě vlády bývá chápána v pozici „arbitra ve sporech mezi zákonodárnou a výkonnou mocí“.⁴⁵ Pozice hlavy státu v parlamentní formě vlády je podle J. Wintra role reprezentanta státu, garanta řádu a moderátora politických sporů.

---

³⁵ CIBULKA, Lubor. *Štátoveda*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017, s. 47–48.

³⁶ RESCHOVÁ, Jana. Princip dělby moci. Horizontální struktura moci. In: RESCHOVÁ, Jana et al. *Štátověda: stát, jednotlivec, konstitucionalismus*. 2019, s. 268.

³⁷ CIBULKA, Lubor. *Štátoveda*, s. 47–48.

³⁸ KLÍMA, Karel. *Teorie veřejné moci (vládnutí)*, s. 223–231.

³⁹ Např. KYSELA, Jan. Změny, proměny a dotváření Ústavy ČR. In: ŠIMÍČEK, Vojtěch *25 let Ústavy České republiky*. Praha: Leges, 2019, s. 67.; GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 167.; WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*, s. 77.; BRÖSTL, Alexander. *Ústavné právo Slovenskej republiky*. 2015, s. 178.; GIBA, Marián. *Ústavné právo*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2019, s. 170.

⁴⁰ RESCHOVÁ, Jana. *Princip dělby moci. Horizontální struktura moci*, s. 271.

⁴¹ CIBULKA, Lubor. *Štátoveda*, s. 55.

⁴² PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda. Díl 1, Obecná státověda*, s. 239–240.

⁴³ RESCHOVÁ, Jana. *Princip dělby moci. Horizontální struktura moci*, s. 269.

⁴⁴ *Ibid.*, s. 271–272.

⁴⁵ CIBULKA, Lubor. *Štátoveda*, s. 55.

Nepřisuzuje jí však politickou moc, neboť ta náleží parlamentu a vládě.⁴⁶ Význam hlavy státu roste „zejména ve vypjatých politických situacích“.⁴⁷ V případě neodpovědnosti hlavy státu vláda přejímá odpovědnost za její rozhodnutí tzv. kontrasignací, tedy spolupodpisem předsedy vlády či příslušného člena vlády.⁴⁸

2 Prezident republiky v českém ústavním systému

V českých zemích je prezidentský úřad obecně spojen se silnou autoritou a respektem, které mají původ především v období první československé republiky. Významnou měrou se o to zasloužil prezident Tomáš G. Masaryk.⁴⁹ Kořeny této tradice však lze vysledovat až k osobě císaře Františka Josefa I.⁵⁰ Výjimečné postavení hlavy státu pokračovalo v průběhu druhé světové války i v období komunistického režimu.⁵¹ Československo si mimo jiné jako jediná země východního bloku udrželo po celou dobu model individuální hlavy státu.⁵² Na zachování velké úcty vůči prezidentskému úřadu měla také vliv morální autorita prvního polistopadového prezidenta Václava Havla.⁵³

Česká republika se na základě Ústavy z roku 1992 řadí mezi státy s parlamentní formou vlády.⁵⁴ Postavení prezidenta České republiky je v Ústavě upraveno v hlavě třetí, která je v souladu s konceptem dělby moci věnována moci výkonné.⁵⁵ Prezident republiky je v čl. 54 Ústavy deklarován jako hlavu státu, což K. Klíma chápe jako označení „*representativnosti této funkce v jednání a rozhodování navenek státu a tím i ztělesnění svrchovanosti státu jako subjektu navenek*“.⁵⁶

Pravomoci prezidenta upravují zejména čl. 62 a 63 Ústavy, nicméně celou řadu pravomocí nalezneme i v dalších ustanoveních. Další skupinu pravomocí prezidenta republiky představují oprávnění uvedená mimo text Ústavy, a to v řadě běžných zákonů.⁵⁷

---

⁴⁶ WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*, s. 66.

⁴⁷ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda. Díl 1, Obecná státověda*, s. 279.

⁴⁸ RESCHOVÁ, Jana. *Princip dělby moci. Horizontální struktura moci*, s. 271.

⁴⁹ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*, s. 19–20.

⁵⁰ BRUNCLÍK, Miloš a Michal KUBÁT. *Kdo vládne Česku? poloprezidentský režim, přímá volba a pravidla hry*. Brno: Barrister & Principal Publishing, 2017, s. 69.

⁵¹ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*, s. 19–20.

⁵² CABADA, Ladislav. Typ režimu a postavení prezidenta v zemích střední Evropy. In: CABADA, Ladislav a Sandra ŠTOLLOVÁ *Proměny postavení prezidenta ve střední Evropě*. Brno: V. Klemm, 2014, s. 8–9.

⁵³ KOPEČEK, Lubomír. Politické instituce a problémy parlamentní demokracie. In: BALÍK, Stanislav et al. *Od Palackého k Babišovi: česká politika 19. až 21. století*. 2019, s. 148–149.

⁵⁴ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*, s. 31.

⁵⁵ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o, 2016, s. 521.

⁵⁶ *Ibid.*, s. 522.

⁵⁷ SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky*, s. 557.

Existuje mnoho způsobů, jak pravomoci hlavy státu členit. Z ústavní teorie je známé dělení na pravomoci rozhodovací a kreační (ustavovací).⁵⁸ Z oblasti politologie je zajímavé rozdělení na legislativní a nelegislativní pravomoci.⁵⁹ Ústava České republiky za rozhodující dělicí kritérium zvolila existenci, resp. neexistenci požadavku kontrasignace.⁶⁰

Prezident České republiky je volen na pětileté volební období.⁶¹ Volba původně probíhala prostřednictvím nepřímých voleb na společné schůzi obou komor Parlamentu.⁶² Od roku 2012 došlo na základě ústavního zákona č. 71/2012 Sb. k novele Ústavy, která zavedla přímou volbu.⁶³ Ta se koná na principu dvoukolového většinového volebního systému.⁶⁴ Kandidát na prezidenta musí mít státní občanství České republiky, dovršit věkovou hranici 40 let a mít volební právo.⁶⁵

Ústava zakládá neodpovědnost prezidenta republiky z výkonu funkce.⁶⁶ Prezident rovněž požívá trestní a správní imunity.⁶⁷ Může však být na základě ústavní žaloby Senátu se souhlasem Poslanecké sněmovny stíhán pro velezradu a pro hrubé porušení Ústavy či jiné součásti ústavního pořádku. O ústavní žalobě rozhoduje Ústavní soud a jejím důsledkem může být ztráta prezidentského úřadu a způsobilost jej znovu nabýt.⁶⁸

2.1 Vztah k vládě

Prezident republiky je nepostradatelným účastníkem vzniku nové vlády, protože na základě čl. 62 písm. a) Ústavy jmenuje předsedu a jednotlivé členy vlády. Prvním krokem tohoto procesu je jmenování předsedy vlády.⁶⁹ Prezident není při volbě osoby, kterou jmenuje předsedou vlády, formálně omezen žádným ustanovením Ústavy. Výjimkou z tohoto pravidla představuje situace, kdy dvě vlády po sobě neobdrží důvěru Poslanecké sněmovny.⁷⁰ V takovém případě je prezident při jmenování předsedy vlády vázán návrhem před-

---

⁵⁸ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*, s. 525.

⁵⁹ SHUGART, Matthew Soberg a John M. CAREY. *Presidents and assemblies: constitutional design and electoral dynamics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1992.

⁶⁰ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky*, s. 170.

⁶¹ SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky*, s. 563–564.

⁶² KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*, s. 523.

⁶³ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky*, s. 180.

⁶⁴ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*, s. 524.

⁶⁵ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda. II. díl, Ústavní právo České republiky*, s. 857.

⁶⁶ SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky*, s. 627–628.

⁶⁷ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky*, s. 170.

⁶⁸ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda. II. díl, Ústavní právo České republiky*, s. 840–842.

⁶⁹ ANTOŠ, Marek. Přetahovaná o složení vlády: české zkušenosti v mezinárodním srovnání. In: ŠIMÍČEK, Vojtěch *25 let Ústavy České republiky*. Praha: Leges, 2019, s. 78–79.

⁷⁰ SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky*, s. 597–598.

sedy Poslanecké sněmovny (čl. 68 odst. 4 Ústavy).⁷¹ Podle některých autorů by si však prezident neměl při výběru předsedy vlády počínat svévolně⁷² a s přihlédnutím k požadavku, aby nová vláda získala důvěru Poslanecké sněmovny, by měl ve své rozvaze zohlednit výsledky voleb do Poslanecké sněmovny.⁷³

Během historie České republiky byl předsedou vlády nejčastěji jmenován představitel nejsilnější politické strany v Poslanecké sněmovně, a to v letech 1996, 1998, 2002, 2004, 2005, 2006 (dvakrát), 2014, 2017 a 2018. Během tzv. úřednických vlád v letech 1998, 2009 a 2012 byl předsedou vlády jmenován nestraník a po volbách v roce 2010 představitel druhé nejsilnější strany.⁷⁴

Prezident V. Havel po volbách v roce 1996 zformoval ústavní zvyklost, kdy oficiálnímu jmenování předsedy vlády nejprve předchází pověření jednáním o sestavení vlády. Václav Klaus tak byl jmenován předsedou vlády až poté, co dojednal podporu své menší nové vlády.⁷⁵ Podobně Havel postupoval po volbách v roce 1998, kdy Miloše Zemana nejprve pověřil jednáním o sestavení vlády.⁷⁶

Prezident Klaus na tuto zvyklost navázal po demisi vlády Vladimíra Špidly v roce 2004. Nového předsedu tehdejší největší parlamentní strany ČSSD Stanislava Grosse nejprve pověřil jednáním o sestavení vlády, a navíc si vymínil podmínku, že jej jmenuje předsedou vlády až po předložení 101 podpisů nekomunistických poslanců. Gross této podmínce vyhověl, a až poté jej Klaus jmenoval do funkce.⁷⁷ Klaus se k tomuto požadavku vrátil po pádu Topolánkovy druhé vlády v roce 2009. Požadoval navíc, aby došlo k dohodě mezi politickými stranami a vyloučil, aby vláda stála na podpoře „přeběhlků“.⁷⁸

Přestože po demisi vlády V. Klause v roce 1997 prezident Havel pověřil jednáním o sestavení vlády předsedu KDU-ČSL Josefa Luxe, předsedou nové vlády nakonec jmeno-

---

⁷¹ Srov. čl. 68 odst. 4 Ústavy.

⁷² Podrobněji k tomu srov. ANTOŠ, Marek. *Přetahovaná o složení vlády: české zkušenosti v mezinárodním srovnání*, s. 80.

⁷³ SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky*, s. 598.

⁷⁴ WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*, s. 92.

⁷⁵ HAVLÍK, Vlastimil. Česká republika. In: BALÍK, Stanislav a Vlastimil HAVLÍK *Koaliční vládnutí ve střední Evropě (1990-2010)*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011, s. 55–56.

⁷⁶ KOPEČEK, Lubomír a Josef MLEJNEK. Different Confessions, Same Sins? Václav Havel and Václav Klaus as Czech Presidents. In: HLOUŠEK, Vít *Presidents above parties? presidents in Central and Eastern Europe, their formal competencies and informal power*. Brno: muni press, 2013, s. 52.

⁷⁷ BRUNCLÍK, Miloš. Role prezidenta při vládních krizích v České republice. In: NOVÁK, Miroslav, ed. *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česka republika v komparativní perspektivě*. Praha: Dokořán, 2008, s. 291–293.

⁷⁸ KOPEČEK, Lubomír a Josef MLEJNEK. *Different Confessions, Same Sins? Václav Havel and Václav Klaus as Czech Presidents*, s. 63.

val guvernéra ČNB Josefa Tošovského.⁷⁹

V některých případech však prezidenti tuto fázi vynechali a předsedu vlády rovnou jmenovali. Stalo se tak například po demisi vlády S. Grosse v roce 2005, kdy prezident Klaus jmenoval Jiřího Paroubka předsedou vlády, aniž jej předtím pověřil jednáním o sestavení vlády.⁸⁰ Jiným příkladem je Jiří Rusnok, kterého prezident Zeman jmenoval po demisi premiéra Petra Nečase.⁸¹

Prezident taktéž není při jmenování předsedy vlády ani ostatních členů vlády vázán žádnou lhůtou, která by mu předepisovala časový rámeček, v němž musí předsedu a další členy vlády jmenovat.⁸² Mezi ústavními právníky však převládá názor, že prezident republiky i předseda vlády by měli postupovat „bez zbytečného odkladu“.⁸³ M. Antoš se domnívá, že absence pevných lhůt během sestavování vlády může vést ke zneužití a neumírněnému prodlužování stavu, ve kterém vládne vláda v demisi.⁸⁴ Prezidentu navíc nahrává fakt, že má k dispozici hned dva pokusy na jmenování předsedy vlády.⁸⁵

J. Wintr uvádí, že sestavování vlády se uskutečňovalo až do roku 2013 „na principu parlamentní vlády“, přičemž za přelom označuje zavedení přímé volby prezidenta a zvolení Miloše Zemana do funkce prezidenta.⁸⁶ Zavedení přímé volby prezidenta přitom nebylo spojeno s posílením ústavních pravomocí hlavy státu.⁸⁷ Přesto je přímá volba prezidenta nepochybně spojena s vyšší mírou legitimacy úřadu.⁸⁸

Této skutečnosti využil první přímo zvolený prezident M. Zeman v roce 2013 po demisi vlády P. Nečase, zapříčiněné vleklými vládními krizemi. Zeman jmenoval úřednickou vládu J. Rusnoka, přestože neměla zajištěnou podporu v Poslanecké sněmovně. Strany dosavadní vládní koalice naopak deklarovaly, že ve sněmovně disponují většinou hlasů a požadovaly jmenování představitelky ODS Miroslavy Němcové. Rusnokova vláda podle očekávání důvěru Poslanecké sněmovny nezískala.⁸⁹ Prezident Zeman tak jednal přes odpor politických stran zastoupených v Poslanecké sněmovně, což M. Brunclík a M. Kubát

⁷⁹ BRUNCLÍK, Miloš. *Role prezidenta při vládních krizích v České republice*, s. 289–290.

⁸⁰ SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky*, s. 598.

⁸¹ BRUNCLÍK, Miloš a Michal KUBÁT. *Kdo vládne Česku?*, s. 108.

⁸² WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*, s. 92.

⁸³ Ibid.

⁸⁴ ANTOŠ, Marek. *Přetahovaná o složení vlády: české zkušenosti v mezinárodním srovnání*, s. 82–84.

⁸⁵ Ibid., s. 83.

⁸⁶ WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*, s. 95.

⁸⁷ MÜLLEROVÁ, Anette. Postavení prezidenta v politickém systému České republiky. In: CABADA, Ladislav a Sandra ŠTOLLOVÁ *Proměny postavení prezidenta ve střední Evropě*. 2014, s. 31.

⁸⁸ ANTOŠ, Marek. *Přetahovaná o složení vlády: české zkušenosti v mezinárodním srovnání*, s. 63.

⁸⁹ BRUNCLÍK, Miloš a Michal KUBÁT. *Kdo vládne Česku?*, s. 103–112.

považují za „nejzávažnější pokus o převrat v mocenském postavení prezidenta v dějinách České republiky“.⁹⁰ Někteří badatelé v této souvislosti o Rusnokově vládě hovoří jako o vládě „prezidentské“.⁹¹

Nově jmenovaná vláda je povinna do třiceti dnů po svém jmenování požádat o vyslovení důvěry Poslaneckou sněmovnu (čl. 68 odst. 3 Ústavy), přičemž k vyslovení důvěry je zapotřebí souhlasu nadpoloviční většiny přítomných poslanců.⁹² Jestliže se vládě důvěru Poslanecké sněmovny získat nepodaří, je vláda povinna podat demisi (čl. 73 odst. 2 Ústavy).⁹³ Obdobně prezident je vázán povinností v tomto případě demisi přijmout.⁹⁴

V případě nevyslovení důvěry vládě se opakuje předchozí postup, tj. prezident jmenuje předsedu vlády a na jeho návrh ostatní členy vlády. Takto vzniklá vláda předstupuje za stejných podmínek před Poslaneckou sněmovnu s žádostí o důvěru. Pokud se ani této vládě nepodaří získat důvěru Poslanecké sněmovny, nemůže již prezident jmenovat dalšího předsedu vlády dle svého uvážení, nýbrž je vázán návrhem předsedy Poslanecké sněmovny (čl. 68 odst. 4 Ústavy).⁹⁵

Předseda vlády jmenovaný na návrh předsedy Poslanecké sněmovny taktéž navrhuje ostatní členy vlády, které posléze jmenuje prezident republiky. I takto vzniklá vláda předstupuje ve stejné lhůtě před Poslaneckou sněmovnu s žádostí o důvěru. Nepodaří-li se ani této vládě získat důvěru Poslanecké sněmovny, má prezident podle čl. 35 odst. 1 písm. a) Ústavy právo Poslaneckou sněmovnu rozpustit.⁹⁶

Vláda podává demisi prostřednictvím předsedy vlády, který ji předkládá do rukou prezidenta republiky (čl. 73 Ústavy). Rozlišujeme dva typy demise vlády, a to obligatorní a fakultativní. Vláda je povinna demisi podat vždy po volbách do Poslanecké sněmovny, a to po ustavující schůzi Poslanecké sněmovny. Stejně tak jestliže se nově jmenované vládě nepodaří získat důvěru Poslanecké sněmovny, případně je-li jí později vyslovena nedůvěra, je vláda povinna podat demisi. Prezident republiky je v případě obligatorní demise vlády

---

⁹⁰ Ibid., s. 95.

⁹¹ Např. CABADA, Ladislav. Parlamentní, nebo poloprezidentský? Český politický systém po zavedení přímé volby prezidenta. In: JUST, Petr, Olga BRUNNEROVÁ a Jakub CHARVÁT *Dobývání Hradu: česká prezidentská volba 2018*. 2018, s. 62.; ANTOŠ, Marek. *Přetahovaná o složení vlády: české zkušenosti v mezinárodním srovnání*, s. 81.; KOPEČEK, Lubomír. *Politické instituce a problémy parlamentní demokracie*, s. 156.

⁹² WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*, s. 94.

⁹³ Ibid.

⁹⁴ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda. II. díl, Ústavní právo České republiky*, s. 835.

⁹⁵ WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*, s. 94.

⁹⁶ Ibid.

povinen tuto demisi přijmout, případně takovou vládu odvolat, pokud demisi nepodala (čl. 75 Ústavy).⁹⁷ Přijetím demise či odvoláním vlády prezidentovi vzniká na základě čl. 62 písm. d) Ústavy povinnost pověřit dosavadní vládu vykonáváním jejích funkcí prozatímně, tedy až do jmenování vlády nové.⁹⁸

Vláda, která byla pověřena dočasným výkonem funkcí, má přitom stejné pravomoci jako řádně jmenovaná vláda s důvěrou. Často však zaznívají politické požadavky, aby se vláda v tomto stavu vyhnula zásadním rozhodnutím.⁹⁹ Vzhledem k tomu, že prezident není vázán žádnou lhůtou, v níž musí ke jmenování nové vlády přistoupit, může tento stav trvat značně dlouho.¹⁰⁰ Nejmarkantnějším příkladem je vláda J. Rusnoka, která byla navzdory chybějící důvěře Poslanecké sněmovny ve funkci od července 2013 až do ledna 2014, kdy prezident Zeman jmenoval vládu Bohuslava Sobotky.¹⁰¹ Jiným příkladem je první vláda Andreje Babiše, která byla ve funkci více než šest měsíců, přestože se jí rovněž nepodařilo získat důvěru.¹⁰²

Fakultativní demise vlády představuje situaci, kdy se vláda rozhodne podat demisi na základě vlastního usnesení, přestože jí k tomu nenutí ústavní důvody. Vláda tak může učinit kdykoliv, nicméně prezidenta v tomto případě neváže povinnost ji přijmout.¹⁰³

Prezident podle čl. 62 písm. a) ve spojení s čl. 68 odst. 2 Ústavy jmenuje taktéž ostatní členy vlády a pověřuje je řízením ministerstev nebo jiných úřadů, a to na návrh předsedy vlády.¹⁰⁴ Je tak nutná součinnost obou aktérů.¹⁰⁵ Pokud jde o potenciální právo prezidenta nevyhovět návrhu předsedy vlády, je J. Wintr toho názoru, že takový krok je přípustný pouze „*ve zcela výjimečných případech*“, protože předseda vlády nese za složení vlády politickou odpovědnost prostřednictvím institutu důvěry Poslanecké sněmovny. Jako přiměřený příklad uvádí Klausovo odmítnutí jmenovat v roce 2005 do funkce ministra zdravotnictví Davida Ratha.¹⁰⁶ Klaus považoval za problematické, že Rath nadále zůstal

---

⁹⁷ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda. II. díl, Ústavní právo České republiky*, s. 889.

⁹⁸ SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky*, s. 599.

⁹⁹ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*, s. 197.

¹⁰⁰ *Ibid.*, s. 170.

¹⁰¹ ANTOŠ, Marek. *Přetahovaná o složení vlády: české zkušenosti v mezinárodním srovnání*, s. 81–82.

¹⁰² I. vláda Andreje Babiše (13.12.2017-27.06.2018). In: *Vláda ČR* [online]. 2020. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2017-cr/andrej-babise-i/prehled-clenu-vlady-andreje-babise-13-12-2017-27-06-2018-166989/>

¹⁰³ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda. II. díl, Ústavní právo České republiky*, s. 890.

¹⁰⁴ WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*, s. 93.

¹⁰⁵ *Ibid.*, s. 92.

¹⁰⁶ *Ibid.*, s. 93.

ve funkci prezidenta ČLK. Poté, co Rath ustoupil, jej Klaus jmenoval.¹⁰⁷ Podobný názor zastává i M. Antoš, podle něhož by hlava státu měla mít v parlamentní režimu na zřeteli svoji ústavní neodpovědnost.¹⁰⁸

Ojedinele se však objevují i názory, že vláda má politickou odpovědnost nejen vůči parlamentu, nýbrž i vůči hlavě státu.¹⁰⁹ V tomto duchu se v lednu 2014 vyjádřil i prezident M. Zeman během sestavování vlády B. Sobotky. Zeman se v této věci vyjádřil takto: „*Návrh není něco, co musíte automaticky akceptovat.*“¹¹⁰ Vycházel přitom především z komentáře Ústavy od D. Hendrycha, který odmítnutí návrhu na jmenování člena vlády ze strany prezidenta připouští.¹¹¹

Podle M. Antoše „*všichni dosavadní prezidenti měli tendenci zasahovat do personální pravomoci předsedy vlády*“, což mělo za následek podlamování pozice předsedy vlády.¹¹² V minulosti lze nalézt případy, kdy čeští prezidenti při jmenování členů vlády klady všemožné překážky, a to s cílem dosáhnout v tomto směru vlastní představy. Jmenování členů vlády se proto poměrně často neobešlo bez rozepří mezi prezidentem a předsedou vlády.

Prezident V. Havel se dostal do sporu s předsedou vlády M. Zemanem, když vznesl námitky vůči kandidátovi na ministra zahraničních věcí Jana Kavana a kandidátovi na ministra vnitra Václava Grulichy kvůli pochybnostem o jejich minulosti. Nakonec však Havel ustoupil a Kavana i Grulichy do vládních funkcí jmenoval.¹¹³ V roce 2001 Havel otálel po dobu několika týdnů se jmenováním ministra průmyslu a obchodu Miroslava Grégra do funkce místopředsedy vlády.¹¹⁴

Prezident Klaus měl připomínky k personálnímu složení druhé Topolánkovy vlády.

---

¹⁰⁷ Klaus jmenoval Ratha ministrem zdravotnictví. In: *iDNES.cz* [online]. 4. 11. 2005. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/klaus-jmenoval-ratha-ministrem-zdravotnictvi.A051104_110659_domaci_ad

¹⁰⁸ ANTOŠ, Marek. *Přetahovaná o složení vlády: české zkušenosti v mezinárodním srovnání*, s. 86.

¹⁰⁹ Např. KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*, s. 188.

¹¹⁰ PÁLKOVÁ, Šárka. Zeman: Sobotku jmenuji premiérem příští pátek, ministry mohou odmítnout. In: *Lidovky.cz* [online]. 10. 1. 2014. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/zeman-jmenovani-premierem-probehne-17-ledna.A140110_131001_ln_domov_oka

¹¹¹ Srov. HENDRYCH, Dušan, ed. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: Beck, 1997, s. 115.

¹¹² ANTOŠ, Marek. *Přetahovaná o složení vlády: české zkušenosti v mezinárodním srovnání*, s. 88.

¹¹³ PÁLKOVÁ, Šárka. Blokování ministrů? Zeman za to dřív káral Havla, teď je chystá sám. In: *Lidovky.cz* [online]. 6. 11. 2013. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/personalni-vetu-u-jmenovani-ministru-to-je-proti-ustave-vycital-zeman-havlovi.A131106_120836_ln_domov_spa

¹¹⁴ KOPP, Milan. Miroslav Grégr byl jmenován vicepremiérem. In: *iROZHLAS* [online]. 30. 5. 2001. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/miroslav-gregr-byl-jmenovan-vicepremierem_200105301425_mkopp

Největší výhrady měl v případě Karla Schwarzenberga, nominovaného do funkce ministra zahraničních věcí. Připomínky měl také ke jmenování Dany Kuchtové ministryní školství, Džamily Stehlíkové ministryní pro lidská práva a národnostní menšiny a Heleně Třeštíkové ministryní kultury. Nakonec však ve všech případech ustoupil a vládu jmenoval podle Topolánkova návrhu.¹¹⁵

Připomínky k některým kandidátům měl i prezident Zeman během sestavování vlády B. Sobotky po volbách z roku 2013. Jednalo se především o kandidáta na ministra zahraničních věcí Lubomíra Zaorálka a kandidáta na ministra pro lidská práva a rovné příležitosti Jiřího Dienstbiera. I v tomto případě však předseda vlády své návrhy prosadil a prezident oba kandidáty jmenoval.¹¹⁶ V roce 2018 prezident Zeman odmítl jmenovat do funkce ministra zahraničních věcí Miroslava Pocheho. Případ ovšem nemá ústavněprávní rozměr, neboť k odmítnutí došlo ještě před podáním formálním návrhu.¹¹⁷

Přestože se čeští prezidenti vyjadřují poměrně často negativně vůči personálním návrhům předsedy vlády na obsazení ministerských křesel a jmenování někdy dlouho odkládají, nakonec návrhům vždy vyhověli.¹¹⁸ Zvrat přinesl až postup prezidenta Zemana z roku 2019, kdy odmítl návrh předseda vlády A. Babiše na jmenování Michala Šmardy ministrem kultury pro údajně nedostatečnou kvalifikaci. Šmarda se později nominace sám vzdal, a tak Babiš navrhl jiného kandidáta, vůči kterému již Zeman neměl výhrady.¹¹⁹

Mezi prezidentovy pravomoci patří taktéž právo odvolat jednotlivé členy vlády, a to opět výhradně na návrh předsedy vlády (čl. 74 Ústavy).¹²⁰ Obecně se přijímá výklad, že prezident je povinen návrhu předsedy na odvolání člena vlády povinen vyhovět.¹²¹ Podle názoru Z. Koudelky však prezident návrhu na odvolání člena vlády nemusí ihned vyhovět, jestliže předseda vlády současně s návrhem na odvolání ministra nepředloží návrh na jmenování nového, neboť by tím bylo ohroženo nepřetržité fungování vedení ministerstva.¹²²

V této souvislosti je vhodné poukázat na spory ohledně odvolávání členů vlády.

¹¹⁵ BRUNCLÍK, Miloš. *Role prezidenta při vládních krizích v České republice*, s. 297, 307.

¹¹⁶ Přes Zemana prošli i Zaorálek s Dienstbierem, prezident jmenuje vládu ve středu. In: *iHNed.cz* [online]. 28. 1. 2014. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-61626800-pres-zemana-prosli-i-zaoralek-s-dienstbierem-prezident-jmenuje-vladu-ve-stredu>

¹¹⁷ WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*, s. 93.

¹¹⁸ MÜLLEROVÁ, Anette. *Postavení prezidenta v politickém systému České republiky*, s. 31.

¹¹⁹ Novým ministrem kultury má být Zaorálek, potvrdil Hamáček. Zeman souhlasí. In: *ČT24.cz* [online]. 21. 8. 2019. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2902175-novym-ministrem-kultury-ma-byt-zaoralek-potvrdil-hamacek-zeman-souhlasí>

¹²⁰ SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky*, s. 598.

¹²¹ Srov. např. WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*, s. 97.

¹²² KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*, s. 184.

Během vládní krize z roku 2011 navrhl předseda vláda P. Nečas odvolání ministra vnitra Radka Johna a ministra školství Josefa Dobeše. Prezident Klaus se obával pádu vlády, a tak si od Nečase nejprve vyžádal plán dalšího fungování vlády.¹²³ Nečas nakonec vzal na základě dohody vládních stran svůj návrh zpět a John i Dobeš zůstali ve vládě.¹²⁴ Podobně si počínal prezident Zeman v roce 2017, kdy návrhu předsedy vlády B. Sobotky na odvolání místopředsedy vlády a ministra financí A. Babiše vyhověl až po 19 dnech.¹²⁵

Prezident taktéž přijímá fakultativní demise vlády i jejích jednotlivých členů [čl. 62 písm. a) Ústavy]. Takové demisi však na rozdíl od obligatorní demise vyhovět nemusí.¹²⁶ Tohoto práva využil např. prezident Klaus, když v dubnu 2005 otálel s přijetím demise ministrů za KDU-ČSL ve vládě S. Grosse, čímž pomohl udržet tehdejší vládní koalici.¹²⁷ Jiným příkladem je odmítnutí prezidenta Havla přijmout demisi ministra vnitra Jana Rumla.¹²⁸ Podobně se Klaus zachoval během vládní krize v průběhu roku 2011, kdy odmítl přijmout demisi ministra dopravy Víta Bárty, dokud mu předseda vlády P. Nečas nepředloží plán dalšího fungování vlády.¹²⁹

V případě demise předsedy vlády platí uzance, že jeho demise se považuje za demisi celé vlády.¹³⁰ Tento názor zastává například V. Pavlíček, který jej dovozuje z toho, že „postavení každého člena vlády ve funkci je založeno na důvěře předsedy vlády, který je ve funkci“.¹³¹ Proti této interpretaci vystupuje například Z. Koudelka.¹³² V dosavadní ústavní praxi byla demise předsedy vlády vždy vyložena jako demise celé vlády. Stalo se tak v případě demise V. Klause v roce 1997, V. Špidly v roce 2004, S. Grosse v roce 2005 a P. Nečase v roce 2013.¹³³ Prezident Zeman se však v průběhu vládní krize v roce 2017 vyjádřil v tom smyslu, že demisi, kterou předseda vlády B. Sobotka oznámil, bude považovat

---

¹²³ STINGLOVÁ, Helena, Ondřej GOLIS a ČTK. Klaus nepřijme demise. Ústavu zatím neporušuje. In: *Lidovky.cz* [online]. 11. 4. 2011. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/klaus-neprijme-demise-ustavu-zatim-neporusuje.A110411_113545_ln_domov_hs

¹²⁴ MARTINEK, Jan, Petr KOLÁŘ a ČTK. Novým ministrem vnitra má být Jan Kubice, John zůstane. In: *Lidovky.cz* [online]. 19. 4. 2011. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/novym-ministrem-vnitra-mabyt-jan-kubice-john-zustane.A110419_003101_ln_domov_ani

¹²⁵ Zeman jmenoval poslance Pilného ministrem financí. Ve funkci nahradil Babiše. In: *Lidovky.cz* [online]. 24. 5. 2017. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/zeman-jmenoval-poslance-pilneho-ministrem-financi-ve-funkci-nahradil-babise.A170524_170910_ln_domov_ELE

¹²⁶ WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*, s. 97.

¹²⁷ Ibid.

¹²⁸ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*, s. 183.

¹²⁹ STINGLOVÁ, Helena, Ondřej GOLIS a ČTK. Klaus nepřijme demise. Ústavu zatím neporušuje.

¹³⁰ WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*, s. 97.

¹³¹ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda. II. díl, Ústavní právo České republiky*. Praha: Leges, 2011, s. 842–843.

¹³² PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda. II. díl, Ústavní právo České republiky*, s. 193–194.

¹³³ Ibid., s. 892.

toliko za demisi předsedy vlády, a tak Sobotka svůj úmysl přehodnotil.¹³⁴

Pro vztah prezidenta k vládě má zásadní význam institut kontrasignace, který váže platnost některých pravomocí hlavy státu na spolupodpis předsedy vlády či jiného člena vlády. Zatímco pravomoci uvedené v čl. 62 Ústavy může prezident provádět samostatně bez souhlasu předsedy vlády či jím pověřeného člena, čl. 63 obsahuje demonstrativní výčet pravomocí, k jejichž platnosti je vyžadován spolupodpis předsedy vlády, popřípadě jiného člena vlády, jehož předseda vlády tímto úkonem pověří.¹³⁵

V případech, kdy si rozhodnutí prezidenta současně žádá kontrasignaci, odpovídá za tyto skutky vláda (čl. 63 odst. 4 Ústavy). Tato odpovědnost je politická, což souvisí s odpovědností vlády Poslanecké sněmovně, která může vládě vyslovit nedůvěru.¹³⁶ Předseda vlády či pověřený člen vlády není vázán povinností svůj spolupodpis k rozhodnutí prezidenta připojit.¹³⁷

2.2 Vztah k zákonodárné moci

Prezidentu republiky přísluší svolat zasedání Poslanecké sněmovny, přičemž tak musí učinit tím způsobem, aby k němu došlo nejpozději třicátý den od voleb.¹³⁸ Pokud by se tak nestalo, sněmovna by se třicátý den od voleb sešla sama.¹³⁹

Prezidentu také přísluší za určitých okolností realizovat rozpuštění Poslanecké sněmovny. Ústava přitom rozeznává případy, kdy je úkon rozpuštění Poslanecké sněmovny na uvážení hlavy státu (čl. 35 odst. 1), a naopak situaci, kdy je prezident rozpuštění povinen učinit (čl. 35 odst. 2).¹⁴⁰ Jednak může prezident Poslaneckou sněmovnu rozpustit za podmínky, že se tato rozhodne nevyslovit důvěru nově jmenované vládě, v jejímž čele stojí předseda jmenovaný na návrh předsedy Poslanecké sněmovny. Dále má prezident právo rozpustit Poslaneckou sněmovnu, jestliže se Sněmovna do tří měsíců neusnese o vládním návrhu zákona, se kterým vláda sloučila žádost o vyslovení důvěry. Rozpuštění taktéž připadá v úvahu, pokud bylo zasedání sněmovny přerušeno na více než 120 dnů v roce. Případně je rozpuštění Poslanecké sněmovny možné, pokud není déle než tři měsíce usnáše-

---

¹³⁴ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*, s. 196.

¹³⁵ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda. II. díl, Ústavní právo České republiky*, s. 834–835.

¹³⁶ WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*, s. 66.

¹³⁷ SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky*, s. 639.

¹³⁸ *Ibid.*, s. 598.

¹³⁹ Srov. čl. 34 odst. 1 Ústavy

¹⁴⁰ WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*, s. 106–107.

níschopná, a to přesto, že byla opakovaně svolána ke schůzi.¹⁴¹

Jinou situaci představuje stav, kdy je prezident povinen Poslaneckou sněmovnu rozpustit. Obligatorní rozpuštění nastává v případě, že sněmovna schválí třípětinovou většinou všech poslanců usnesení, ve kterém prezidentovi navrhuje, aby ji rozpustil.¹⁴² Tento další důvod pro rozpuštění Poslanecké sněmovny byl do Ústavy zakotven ústavním zákonem č. 319/2009 Sb. jako odezva na náleží Ústavního soudu Pl. ÚS 27/09, který shledal pokus o její rozpuštění prostřednictvím ad hoc ústavního zákona za protiústavní.¹⁴³ V ústavní praxi přitom šlo již o druhý takový ústavní zákon. Politická krize, která nastala v roce 1998, byla vyřešena přijetím ad hoc ústavního zákona č. 69/1998 Sb., který Poslaneckou sněmovnu rozpustil.¹⁴⁴ K rozpuštění podle Ústavy prozatím v praxi došlo pouze jednou, a to v srpnu 2013.¹⁴⁵

Prezident ovšem Poslaneckou sněmovnu nesmí rozpustit během posledních třech měsíců jejího funkčního období.¹⁴⁶

Prezident České republiky nedisponuje zákonodárnou iniciativou.¹⁴⁷ Hlava státu ovšem může vstoupit do zákonodárského procesu uplatněním tzv. suspenzivního (odkládacího) veta spočívajícím ve vrácení přijatého zákona k novému projednání (čl. 50 Ústavy).¹⁴⁸ Právo veta však prezidentovi nepřísluší v případě zákona ústavního a vůči zákonům, které byly přijaty ve zkráceném jednání v době stavu ohrožení nebo válečném stavu.¹⁴⁹ Prezident může veto uplatnit v 15denní lhůtě ode dne, kdy mu byl přijatý návrh zákona doručen. Prezident přijatý zákon vrací s odůvodněním Poslanecké sněmovně, která o něm znovu hlasuje na nejbližší schůzi. K přehlasování prezidentova veta je zapotřebí hlasů nadpoloviční většiny všech poslanců.¹⁵⁰ Prezidentovi ani poslancům v této fázi legislativního procesu nepřísluší podávat pozměňující návrhy.¹⁵¹

Prezident Havel využil jako prezident České republiky během svého desetiletého funkčního období práva veta ve 24 případech, což činí v průměru 2,4 vrácených zákonů za

---

¹⁴¹ Ibid.

¹⁴² Ibid., s. 106.

¹⁴³ Ibid.

¹⁴⁴ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*, s. 152.

¹⁴⁵ WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*, s. 106.

¹⁴⁶ Srov. čl. 35 odst. 3 Ústavy.

¹⁴⁷ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*, s. 154.

¹⁴⁸ Ibid., s. 162.

¹⁴⁹ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda. II. díl, Ústavní právo České republiky*, s. 862.

¹⁵⁰ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*, s. 162–163.

¹⁵¹ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEK a Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky*, s. 175.

rok. Prezident Klaus vrátil během stejně dlouhé doby v úřadu 57 zákonů, tedy průměrně 5,7 ročně.¹⁵² Prezident Zeman doposud za sedm let ve funkci užil práva veta u 7 zákonů. Průměrně tak připadá na každý rok 1 vetovaný zákon.¹⁵³ Ve využívání veta tak byl neaktivnějším prezident Klaus. Naopak prezident Zeman této možnosti užívá zřídka.

Aktivita prezidentů ve využívání této pravomoci značně závisí na osobním postoji hlavy státu ke konkrétní vládě. Prezident Havel vetoval nejvíce zákonů v době vlády M. Zemana, naopak během vlády V. Špidly tak neučil ani jednou. Prezident Klaus vetoval nejvíce zákonů během vlád ČSSD v letech 2003–2006.¹⁵⁴

Prezidentu republiky přísluší právo podat Ústavnímu soudu návrh na zrušení zákona, případně jeho jednotlivých ustanovení, a to pro rozpor s ústavním pořádkem (§ 64 odst. 1 zákona o Ústavním soudu).¹⁵⁵ Podání tohoto návrhu nepodléhá kontrasignaci.¹⁵⁶

Využívání tohoto institutu v praxi se odlišuje podle osoby, která funkci hlavy státu zastává. Zatímco prezident Havel podával návrh na zrušení zákona poměrně často, a to celkem ve 14 případech, prezident Klaus této možnosti využil pouze jednou.¹⁵⁷ Prezident Zeman dosud navrhl zrušení zákona ve dvou případech.¹⁵⁸

Jeden z nejvýznamnějších dopadů měl úspěšný návrh prezidenta Havla na zrušení novely volebního zákona z roku 2000, která posilovala většinové prvky volebního systému do Poslanecké sněmovny.¹⁵⁹

2.3 Vztah k soudní moci

Prezidentu republiky přísluší jmenovat soudce Ústavního soudu [čl. 62 písm. e) Ústavy], smí tak ovšem činit výlučně se souhlasem Senátu (čl. 84 odst. 2).¹⁶⁰ Pokud jde o jmenování předsedy a místopředsedy Ústavního soudu, tak tato pravomoc je na volné úvaze prezidenta. Prezident je při výběru předsedy a místopředsedy Ústavního soudu pouze

---

¹⁵² ŠEDO, Jakub a Martin VÉRTEŠI. První prezidentství Miloše Zemana. In: ŠEDO, Jakub *České prezidentské volby v roce 2018: jiný souboj, stejný vítěz*. 2019, s. 22.

¹⁵³ Tiskové zprávy. In: *Pražský hrad* [online]. 2020. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy>

¹⁵⁴ BRUNCLÍK, Miloš a Michal KUBÁT. *Semi-presidentialism, parliamentarism and presidents*, s. 72.

¹⁵⁵ WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*, s. 102.

¹⁵⁶ FILIP, Jan. *Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva*, s. 227.

¹⁵⁷ BRUNCLÍK, Miloš a Michal KUBÁT. *Semi-presidentialism, parliamentarism and presidents*, s. 72.

¹⁵⁸ WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*, s. 102.

¹⁵⁹ KOPEČEK, Lubomír. *Politické instituce a problémy parlamentní demokracie*, s. 171–172.

¹⁶⁰ SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky*, s. 599.

omezen na soudce tohoto soudu.¹⁶¹ Na druhou stranu prezidentovi nepřísluší soudce ani funkcionáře Ústavního soudu odvolat.¹⁶²

Ani tato pravomoc hlavy státu se v praxi neukázala jako bezproblémová. Spory ohledně jmenování soudců Ústavního soudu probíhaly zvláště v době úřadování prezidenta Klause.¹⁶³ Senát celkově odmítl osm Klausem předložených kandidátů, což vedlo až k částečnému ochromení činnosti Ústavního soudu.¹⁶⁴ Klausova nečinnost v podobě neochoty navrhnout další kandidáty na ústavní soudce byla dokonce jedním ze skutků, které vedly Senát k podání neúspěšné ústavní žaloby pro velezradu.¹⁶⁵

Prezident jmenuje v rámci své samostatné pravomoci taktéž předsedu a místopředsedu Nejvyššího soudu. Do této pravomoci zasáhl zásadním způsobem Ústavní soud, když svým nálezem Pl. ÚS 87/06 rozhodl, že prezident je při jmenování uvedených funkcionářů Nejvyššího soudu limitován toliko na soudce tohoto soudu.¹⁶⁶

Rozhodnutím Ústavního soudu byla rovněž podstatným způsobem ovlivněna eventuelní možnost prezidenta předsedu Nejvyššího soudu odvolat. Prezident Klaus v roce 2006 odvolal předsedkyni Nejvyššího soudu Ivu Brožovou pro neplnění zákonem daných povinností. Brožová se obrátila se na Ústavní soud, který Klausovo rozhodnutí zrušil jako neplatné.¹⁶⁷

Podle čl. 63 odst. 1 písm. i) Ústavy jmenuje republiky i všechny ostatní soudce, tj. soudce všech stupňů soudní soustavy. Tato pravomoc však již podléhá nezbytné kontrasignaci předsedy či pověřeného člena vlády, neboť náleží mezi rozhodnutí v režimu čl. 63 Ústavy.¹⁶⁸ V roce 2005 prezident Klaus odmítal jmenovat soudcem osoby, které ještě nedosáhly věku 30 let, přestože splnily veškeré zákonné podmínky. Spor se dostal až před Nejvyšší správní soud, který shledal nečinnost prezidenta Klause ve věci justičního čekate-

---

¹⁶¹ GERLOCH, Aleš, Jíří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky*, s. 173.

¹⁶² Ibid.

¹⁶³ WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*, s. 106.

¹⁶⁴ DAVIDOVÁ, Eva. „Zbytečný“ a „politický“ – Klaus učil, jak ignorovat Ústavní soud. In: *ČT24.cz* [online]. 6. 3. 2013. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1113524-zbytecny-a-politicky-klaus-ucil-jak-ignorovat-ustavni-soud>

¹⁶⁵ WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*, s. 108.

¹⁶⁶ SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky*, s. 599.

¹⁶⁷ VALIŠ, Zdeněk. Odvolání Brožové je neplatné, i když prezident postupoval podle platného zákona. In: *Radio Praha* [online]. 13. 9. 2006. Dostupné z: <https://cesky.radio.cz/odvolani-brozove-je-neplatne-i-kdyz-prezident-postupoval-podle-platneho-zakona-8615841>

¹⁶⁸ SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky*, s. 634.

le Petra Langerera jako nezákonnou a uložil mu ve věci rozhodnout.¹⁶⁹

Prezidentu republiky vyplývá z čl. 62 písm. g) Ústavy pravomoc, kterou může významným způsobem zasáhnout do činnosti soudní moci, a to udělování milosti. Přestože samotná Ústava tento pojem neužívá, jedná se o tradiční pojmenování pro výsadu hlavy státu prominout či zmírnit uložený trest.¹⁷⁰

Ústava rozeznává několik forem milosti. První z nich představuje tzv. *agraciace* neboli prominutí či zmírnění uloženého trestu. Druhá podoba milosti se převážně označuje jako *rehabilitace*, která spočívá v prominutí či zmírnění následků odsouzení.¹⁷¹ Právo agraciace a rehabilitace patří do oblasti samostatné působnosti prezidenta, a jako takové nepodléhá nutnosti kontrasignace.¹⁷²

Posledním typem milosti, kterou český právní řád zná, je *abolice* neboli nařízení, aby se trestní řízení nezahajovalo, popřípadě aby se v již zahájeném stíhání dále nepokračovalo.¹⁷³ Až do přijetí novely Ústavy č. 71/2012 Sb. patřilo mezi nekontrasignované pravomoci prezident i udělení abolice, nicméně od účinnosti této novely je k jejímu udělení nezbytný spolupodpis předsedy vlády či jím pověřeného člena, neboť byla přesunuta do čl. 63 Ústavy.¹⁷⁴

Prezident Havel za deset let v úřadu prezidenta České republiky udělil celkem 860 milostí. Na rok tak připadá v průměru 86 milostí. Prezident Klaus za stejně dlouhé působení ve funkci udělil 412 milostí,¹⁷⁵ což činí průměrně zhruba 41 ročně.¹⁷⁶ Prezident Zeman dosud udělil pouze 14 milostí, což za dosavadních sedm let v úřadu činí v průměru 2 ročně.¹⁷⁷ Praktický výkon této pravomoci tak evidentně variuje v závislosti na osobě zastávající úřad prezidenta. Zřetelně nejčinnější byl v tomto ohledu prezident Havel, naopak prezident Zeman je v tomto hledu velmi zdrženlivý.

---

¹⁶⁹ WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*, s. 105.

¹⁷⁰ SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky*, s. 601–602.

¹⁷¹ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky*, s. 174.

¹⁷² SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky*, s. 602.

¹⁷³ Ibid.

¹⁷⁴ Ibid.

¹⁷⁵ Některé prameny uvádějí číslo 438 viz např. ŠTEFANIKOVÁ, Sandra. Ministerstvo zamítlo 31 žádostí o milost. Zbývá jich 694. In: *Aktuálně.cz* [online]. 20. 3. 2014. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/ministerstvo-zamitlo-31-zadosti-o-milost-zbyva-jich-694/r~417c8528af4b11e3892b0025900fea04/>

¹⁷⁶ SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky*, s. 603.

¹⁷⁷ ČTK a Lada REŽŇÁKOVÁ. Zeman udělil dvě milosti. Trest prominul muži, který zachránil život. In: *iDNES.cz* [online]. 19. 3. 2020. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/zeman-prezident-milost.A200319_102837_domaci_jadv

Udělení některých milostí se setkalo se silným mediálním zájmem a kritikou. Za všechny lze zmínit rozhodnutí prezidenta Zemana z května 2017 o udělení milosti doživotně odsouzenému vrahovi Jiřímu Kajínkovi.¹⁷⁸

Prezident republiky má rovněž právo udělovat amnestii, což je obdobný institut jak udělování milosti, nicméně na rozdíl od milosti se jedná o odpuštění či zmírnění trestu více osob zároveň.¹⁷⁹ Vyhlášení amnestie patří mezi kontrasygované pravomoci prezidenta republiky.¹⁸⁰

Prezidenti Havel i Klaus vyžívali tohoto institutu naprosto výjimečně. Havel od vzniku samostatné České republiky vyhlásil amnestii celkem dvakrát, a to tradičně u příležitosti ujmoutí se úřadu (3. února 1993 a 3. února 1998).¹⁸¹ Prezident Klaus právo vyhlásit amnestii upotřebil pouze jednou, a to 1. ledna 2013, kdy se tento akt setkal se značnou kritikou, protože vedl k zastavení stíhání řady hospodářských kriminálních kauz.¹⁸² O návrhu na částečné zrušení Klausovy amnestie dokonce rozhodoval Ústavní soud, který tento návrh odmítl s tím, že mu nepřísluší přezkumu rozhodnutí prezidenta o amnestii. Vyhlášení amnestie bylo rovněž jedním ze skutků, které vedly Senát v roce 2013 k podání neúspěšné ústavní žaloby na prezidenta Klause pro velezradu.¹⁸³ Prezident Zeman před svým zvolením deklaroval, že amnestii vyhlašovat nehodlá,¹⁸⁴ přičemž v souhlasu s tím dosud žádnou nevyhlásil.¹⁸⁵

2.4 Oblast zahraničních vztahů

V oblasti zahraničních vztahů podléhají veškeré pravomoci prezidenta kontrasygnaci předsedy vlády, případně jím pověřeného člena vlády.¹⁸⁶ Ústřední ústavní východisko v této oblasti vyplývá z čl. 63 odst. 1 písm. a) Ústavy, podle něhož prezidentu republiky přísluší právo zastupovat stát navenek. To se projevuje tím, že prezident jedná jménem republiky s představiteli cizích států doma i v zahraničí.¹⁸⁷ Prezident na základě této pra-

¹⁷⁸ WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*, s. 103.

¹⁷⁹ SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky*, s. 637.

¹⁸⁰ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky*, s. 179.

¹⁸¹ WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*, s. 103.

¹⁸² Ibid.

¹⁸³ Ibid., s. 103–104.

¹⁸⁴ ČTK. Kandidáti na prezidenta: Milost bychom udělovali jen zřídka. In: *Deník.cz* [online]. 30. 9. 2012. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/kandidati-na-prezidenta-milost-bychom-udelovali-jen-zridka-20120930.html

¹⁸⁵ ŠEDO, Jakub a Martin VÉRTEŠI. *První prezidentství Miloše Zemana*, s. 36–37.

¹⁸⁶ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky*, s. 176.

¹⁸⁷ SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky*, s. 628.

vomoci smí činit závazné projevy jménem státu.¹⁸⁸ Jakožto hlava státu je prezident (vedle předsedy vlády a ministra zahraničních věcí) z titulu své funkce zástupcem svého státu dle Vídeňské úmluvy o smluvním právu.¹⁸⁹

Prezident má na základě čl. 63 odst. 1 písm. b) Ústavy rovněž právo sjednávat a ratifikovat mezinárodní smlouvy. Sjednáním smlouvy se podle V. Pavlíčka rozumí „*učinit vše k tomu, aby smlouva platně vznikla*“. Ratifikace naopak značí „*schválení smluvního projevu, který při mezinárodní smlouvě sjednané jménem republiky učinil někdo jiný než prezident republiky*“.¹⁹⁰

Sjednávání mezinárodních smluv má prezident právo delegovat na vládu jako celek, případně na její konkrétní členy.¹⁹¹ Prezident Havel tohoto práva využil v případě mezinárodních smluv, které nevyžadují souhlasu Parlamentu, a to prostřednictvím svého rozhodnutí č. 144/1993 Sb. Toto rozhodnutí může být prezidentem kdykoliv nahrazeno novým rozhodnutím prezidenta, nicméně oba Havlovi nástupci, Klaus i Zeman, se rozhodli ponechat původní rozhodnutí v platnosti.¹⁹²

V minulosti se objevilo několik případů, kdy prezident Klaus dlouho otálel s ratifikací některých mezinárodních smluv, které již měly souhlas obou komor Parlamentu. Ukázkou je například jeho přístup k Dodatkovému protokolu k Evropské sociální chartě, Římskému statutu Mezinárodního trestního soudu či Lisabonské smlouvě.¹⁹³ Právě v souvislosti s Lisabonskou smlouvou vyslovil Ústavní soud názor, že je povinností prezidenta republiky ratifikovat bez zbytečného odkladu mezinárodní smlouvu, která byla řádně sjednána a s jejíž ratifikací vyslovil souhlas Parlament.¹⁹⁴

Prezidentu republiky přísluší na základě § 71a zákona č. 182/1993 Sb. právo obrátit se na Ústavní soud s návrhem na posouzení ústavnosti dojednané mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikace je nutný souhlas Parlamentu. Prezident může tento návrh podat bez nutnosti kontrasignace. Důsledkem návrhu je, že až do rozhodnutí Ústavního soudu prezident

¹⁸⁸ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky*, s. 176.

¹⁸⁹ SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky*, s. 628.

¹⁹⁰ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda. II. díl, Ústavní právo České republiky*, s. 846.

¹⁹¹ SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky*, s. 628–629.

¹⁹² KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*, s. 122.

¹⁹³ Ibid., s. 137–140.

¹⁹⁴ Nález Ústavního soudu Pl.ÚS 29/09 ze dne 3. 11. 2009 (387/2009 Sb.). In: *NALUS - databáze rozhodnutí Ústavního soudu* [online]. 3. 11. 2009, s. 09. Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-29-09_3

nemůže tuto smlouvu ratifikovat.¹⁹⁵ K praktickému využití tohoto prezidentova oprávnění však dosud nedošlo.

Postavení hlavy státu při zastupování státu navenek se projevuje taktéž právem přijímat, pověřovat a odvolávat vedoucí zastupitelských misí [čl. 63 odst. 1 písm. d) a písm. e) Ústavy]. Těmi jsou především velvyslanci a vyslanci.¹⁹⁶ Prezident pověřuje a odvolává vedoucí zastupitelských misí České republiky v zahraničí, a to na základě doporučení vlády po předcházejícím návrhu ministerstva zahraničních věcí.¹⁹⁷

Jak se v minulosti ukázalo, pověřování velvyslanců se může stát předmětem politických sporů. Prezident Klaus měl problematický vztah s ministrem zahraničních věcí K. Schwarzenbergem. Klaus u Schwarzenberga v několika případech narazil, když do funkce velvyslance prosazoval své blízké spolupracovníky. Šlo například o Karla Dybu, Jindřicha Forejta nebo o Vladimíra Zavázala. Klaus se naopak vymezil vůči některým Schwarzenbergovým kandidátům. V roce 2010 například odmítl jmenovat Petra Mareše velvyslancem na Ukrajině nebo Martina Dvořáka velvyslancem v Albánii.¹⁹⁸

Konflikty s ministrem Schwarzenbergem o obsazení míst velvyslanců pokračovaly i po nástupu prezidenta Zemana v roce 2013, který prosazoval své vlastní kandidáty. V Rusku si přál někdejšího kosmonauta Vladimíra Remka a na Slovensku bývalou první dámou Livii Klausovou, což narazilo na odmítavé stanovisko Schwarzenberga. Jmenování Remka a Klausové nakonec schválila až „prezidentská“ vláda Jiřího Rusnoka.¹⁹⁹

Spor o jmenování velvyslanců propukl také mezi prezidentem Zemanem a ministrem zahraničních věcí Tomášem Petříčkem, a to kvůli rozdílnému postoji na zahraniční politiku. Zeman proto v červnu 2020 údajně odmítl Petříčkův návrh na jmenování Anity Grmelové na pozici velvyslankyně ve Švédsku.²⁰⁰

Prezident taktéž přijímá vedoucí zastupitelských misí cizích států v České republi-

---

¹⁹⁵ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda. II. díl, Ústavní právo České republiky*, s. 845–846.

¹⁹⁶ SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky*, s. 631.

¹⁹⁷ *Ibid.*, s. 632.

¹⁹⁸ SHABU, Martin. Jak Schwarzenberg s Klausem o velvyslancích handlovali. In: *Lidovky.cz* [online]. 17. 9. 2011. Dostupné z: http://ceskapozice.lidovky.cz/tema/jak-schwarzenberg-s-klaudem-o-velvyslancich-handlovali.A110914_045922_pozice_35480

¹⁹⁹ Klausová a Remek jsou velvyslanci, navzdory slibům vlády. In: *E15.cz* [online]. 13. 8. 2013. Dostupné z: <https://www.e15.cz/domaci/klausova-a-remek-jsou-velvyslanci-navzdory-slibum-vlady-1013317>

²⁰⁰ PŮR, Michal. Zeman začal trestat Petříčka kvůli Izraeli. Odmítl jmenovat velvyslankyni. In: *INFO.CZ* [online]. 2. 6. 2020. Dostupné z: <https://www.info.cz/zpravodajstvi/cesko/zeman-zacal-trestat-petricka-kvuli-izraeli-odmitl-jmenovat-velvyslankyni>

ce.²⁰¹ Zahraniční velvyslanci se tradičně ujímají funkce na audience u hlavy státu, která jim předává pověřovací listiny.²⁰²

2.5 Další jmenovací pravomoci prezidenta republiky

Mezi ustavovací pravomoci prezidenta republiky bez nutnosti kontrasignace patří rovněž jmenování prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu. Prezident republiky je však ve výběru osob do těchto funkcí limitován, neboť je může obsadit výlučně podle návrhu Poslanecké sněmovny (čl. 97 odst. 2 Ústavy). Prezident republiky je také na návrh Poslanecké sněmovny oprávněn k odvolání těchto čelních představitelů NKÚ.²⁰³

Prezident Havel v roce 2002 odmítl jmenovat poslance ČSSD Františka Brožíka, kterého do funkce viceprezidenta NKÚ navrhla Poslanecká sněmovna. Havel svoje stanovisko odůvodnil blízcími se volbami do Poslanecké sněmovny.²⁰⁴

Prezident republiky jmenuje bez kontrasignace také členy Bankovní rady České národní banky (čl. 62 písm. k Ústavy). Samotná Ústava ohledně organizace a počtu členů Bankovní rady ČNB mlčí, nicméně upravuje je zákon č. 6/1993 Sb., z něhož vyplývá, že Bankovní má sedm členů a sestává z guvernéra, dvou viceguvernéřů a dalších čtyř členů.²⁰⁵ Prezidentovi také přísluší pravomoc všechny členy Bankovní rady odvolat, nicméně pouze za podmínek uvedených v zákoně o ČNB a za spolupodpisu předsedy vlády.²⁰⁶

V roce 2000 se dostal prezident Havel do sporu s vládou M. Zemana ohledně jmenování guvernéra a viceguvernéra ČNB. Havel jmenoval Zdeňka Tůmu guvernérem a Ludřka Niedermayera viceguvernérem ČNB bez spolupodpisu předsedy vlády, což vláda M. Zemana považovala za porušení Ústavy. Vláda přišla s výkladem, že tato pravomoc podléhá kontrasignaci, neboť Ústava nehovoří nic o guvernérovi či viceguvernérech.²⁰⁷ Ústavní soud se ovšem přiklonil na stranu prezidenta a nevyhověl návrhu vlády na zahájení kompetenčního sporu. Vláda se na základě toho pokusila provést novelu zákona o ČNB, podle níž měla členy Bankovní rady navrhnout vláda. Ústavní soud však předmětnou nove-

---

²⁰¹ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*, s. 148.

²⁰² Ibid.

²⁰³ SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky*, s. 604.

²⁰⁴ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*, s. 262.

²⁰⁵ SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky*, s. 604.

²⁰⁶ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda. II. díl, Ústavní právo České republiky*, s. 876.

²⁰⁷ KOPEČEK, Lubomír a Josef MLEJNEK. *Different Confessions, Same Sins? Václav Havel and Václav Klaus as Czech Presidents*, s. 55–56.

lu zrušil pro rozpor s Ústavou.²⁰⁸

3 Prezident republiky ve slovenském ústavním systému

Zatímco v případě České republiky lze bezpochyby hovořit o pokračování prvorepublikové tradice ve vnímání prezidentského úřadu jako významného symbolu, na Slovensku je situace odlišná. Je to dáno především negativním postojem slovenské společnosti k československému historickému odkazu.²⁰⁹ Instrukce prezidenta se tak musela prosadit v podstatě od nuly.²¹⁰

Slovenský ústavní systém byl založen v letech 1992–1993 na principech parlamentní formy vlády s monokratickou hlavou státu, kterou je prezident republiky.²¹¹ Z hlediska systematického členění Ústavy je prezident Slovenské republiky začleněn společně s vládou do šesté hlavy, která upravuje výkonnou moc. Prezidentu je v šesté hlavě Ústavy věnován první oddíl.²¹² Výčet pravomocí prezidenta se nachází především v čl. 102 odst. 1 Ústavy, jsou však předmětem i dalších ustanovení.²¹³ Ústava prezidenta republiky označuje v čl. 101 odst. 1 za hlavu státu.²¹⁴ Podle D. Krošláka to značí, že „prezident stojí v čele státu“ a „reprezentuje Slovenskou republiku jak ve vnitřních, tak mezinárodních záležitostech“.²¹⁵

Prezident republiky je volen na funkční období v délce pěti let.²¹⁶ Původní znění Ústavy zakotvilo nepřímou volbu hlavy státu prostřednictvím Národní rady.²¹⁷ K zavedení přímé volby prezidenta občany došlo v roce 1999, kdy byla Ústava novelizována ústavním zákonem č. 9/1999 Z. z.²¹⁸ O funkci prezidenta republiky se může ucházet pouze občan Slovenské republiky, který má trvalý pobyt na území Slovenska, dovršil věk 40 let a má

²⁰⁸ SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky*, s. 604–606.

²⁰⁹ BRUNCLÍK, Miloš a Michal KUBÁT. *Semi-presidentialism, parliamentarism and presidents*, s. 102–103.

²¹⁰ KOPEČEK, Lubomír. Prezident v politickém systému Slovenska – nelehké hledání fungujícího modelu. In: NOVÁK, Miroslav, ed. *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. Praha: Dokořán, 2008, s. 174–176.

²¹¹ GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 228–229.

²¹² KROŠLÁK, Daniel. *Ústavné právo*, s. 513.

²¹³ CIBULKA, Ľubor a Marek DOMIN. Formovanie ústavného postavenia prezidenta Slovenskej republiky (približovanie alebo vzd'alovanie sa modelu z prvej Československej republiky). *Acta Universitatis Carolinae. Iuridica* [online]. 2018, roč. 2018, č. 3, s. 54–55. Dostupné z: https://karolinum.cz/data/clanek/5985/Iurid_64_3_0049.pdf

²¹⁴ GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 230.

²¹⁵ KROŠLÁK, Daniel. *Ústavné právo*, s. 513.

²¹⁶ DOMIN, Marek et al. *Repetitórium ústavného práva*. Bratislava: IURIS LIBRI, 2017, s. 105.

²¹⁷ GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 229.

²¹⁸ DRGONEC, Ján. *Ústava Slovenskej republiky: teória a prax*. Bratislava: C.H. Beck, 2019, s. 1271.

volební právo.²¹⁹ Ve volbě se uplatňuje dvoukolový většinový systém.²²⁰

Prezident republiky podle Ústavy vykonává svůj úřad podle svého svědomí a přesvědčení, přičemž není vázaný příkazy.²²¹ Prezidenta není možné během výkonu funkce trestně stíhat, neboť je chráněn trestněprávní imunitou.²²² Je však možné jej stíhat za úmyslné porušení ústavy a za vlastizradu.²²³ K podání obžaloby prezidenta je oprávněna Národní rada na základě souhlasu třípětinové většiny poslanců. O obžalobě proti prezidentovi rozhoduje Ústavní soud, který může prezidenta sankcionovat ztrátou prezidentské funkce a způsobilosti ji znovu nabýt.²²⁴ Čl. 106 Ústavy navíc umožňuje, aby Národní rada třípětinovou většinou všech poslanců vyvolala lidové hlasování odvolání prezidenta z funkce.²²⁵

Do ústavního postavení prezidenta republiky bylo nejvýznamněji zasaženo v letech 1999, 2001 a 2011.²²⁶ Tyto změny měly za cíl především odstranit nepřesnosti některých ustanovení Ústavy.²²⁷ Výjimkou je zavedení přímé volby z roku 1999.²²⁸

3.1 Vztah k vládě

Prezident sehrává významnou úlohu při vzniku vlády, neboť na základě čl. 102 odst. 1 písm. g) Ústavy jmenuje jejího předsedu a jednotlivé členy vlády.²²⁹ Výběr předsedy vlády je z ústavního hlediska na uvážení prezidenta republiky. Prezident je pouze vázán podmínkou, že předsedou vlády se může stát jen státní občan Slovenské republiky, který je volitelný do Národní rady, to znamená, že má aktivní volební právo, dovršil nejméně 21 let věku a má trvalý pobyt na území Slovenské republiky.²³⁰

Avšak s přihlédnutím ke skutečnosti, že nově jmenovaná vláda je do 30 dnů po svém jmenování povinna předložit Národní radě svůj program a požádat ji o vyslovení důvěry, je žádoucí, aby prezident respektoval výsledky voleb do Národní rady.²³¹ Prezident by totiž měl při výběru předsedy vlády zohlednit reálnou perspektivu, zda tato osoba sesta-

---

²¹⁹ Ibid., s. 1354–1355.

²²⁰ KROŠLÁK, Daniel. *Ústavné právo*, s. 530.

²²¹ GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 267.

²²² KROŠLÁK, Daniel. *Ústavné právo*, s. 532.

²²³ GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 268.

²²⁴ DRGONEC, Ján. *Ústava Slovenskej republiky: teória a prax*, s. 1368.

²²⁵ GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 271.

²²⁶ DRGONEC, Ján. *Ústava Slovenskej republiky: teória a prax*, s. 1276.

²²⁷ BRUNCLÍK, Miloš a Michal KUBÁT. *Semi-presidentialism, parliamentarism and presidents*, s. 35.

²²⁸ DRGONEC, Ján. *Ústava Slovenskej republiky: teória a prax*, s. 1271.

²²⁹ GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 238.

²³⁰ DOMIN, Marek et al. *Repetitórium ústavného práva*, s. 111.

²³¹ Ibid.

ví vládu, která důvěru získá.²³²

V praxi prezident ihned nepřistupuje ke jmenování předsedy vlády, nýbrž došlo k rozvinutí ústavní zvyklosti pověření sestavením vlády. Prezidenti tak představitele vítězné strany ve volbách nejprve pověřují sestavením vlády, aniž by ho rovnou jmenovali předsedou vlády.²³³ Jestliže se takto pověřené osobě nepodaří získat většinu pro potenciální vládu pod jejím vedením, pověří prezident sestavením vlády představitele strany zastoupené druhým nejvyšším počtem mandátů. V dosavadní praxi dosud nebylo nutné řešit situaci, kdy se ani představiteli druhé největší strany nepodařilo získat většinovou podporu.²³⁴ Akt pověření sestavením vlády nemá oporu v Ústavě ani jiné právní úpravě, a jde tak pouze o nepsanou zvyklost.²³⁵ Přesto všichni dosavadní prezidenti tuto ústavní zvyklost vždy bez výjimky dodržovali, a to i tehdy, pokud bylo zřejmé, že představitel vítězné strany nemá reálnou šanci sestavit většinovou vládu. Taková situace dosud nastala v letech 1998, 2002 a 2010.²³⁶ Například v roce 2002 prezident Rudolf Schuster pověřil sestavením vlády nejprve předsedu vítězného HZDS Mečiara, přestože budoucí koaliční vláda Mikuláše Dzurindy již deklarovala zajištěnou většinu v Národní radě.²³⁷

Jakmile se osobě pověřené sestavit vládu podaří získat většinovou podporu, následuje její jmenování do funkce předsedy vlády. Ostatní členy vlády prezident jmenuje na návrh předsedy vlády. Mezi jmenováním předsedy a ostatních členů vlády není stanovena žádná lhůta, nicméně ustálila se zvyklost, že jmenování celé vlády probíhá v jediný den, přičemž je nejprve jmenován její předseda a ihned poté ostatní členové vlády.²³⁸

Zánik vlády připadá v úvahu třemi způsoby. První způsob představuje demise, kterou vláda dobrovolně rozhodne o ukončení svého působení. Vláda podává demisi prezidentu republiky, který rozhodne, zda demisi přijme, či nikoli.²³⁹ Přímo z Ústavy přitom plyne, že demise předsedy vlády současně znamená demisi celé vlády (čl. 116 odst. 5). Jestliže prezident demisi přijme, vzniká mu povinnost tuto vládu pověřit výkonem její funkce až do jmenování nové vlády (čl. 115 odst. 2 Ústavy).²⁴⁰ Druhým případem, kdy vláda ukončuje

---

²³² GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 239.

²³³ Ibid., s. 240.

²³⁴ Ibid.

²³⁵ DRGONEC, Ján. *Ústava Slovenskej republiky: teória a prax*, s. 1301.

²³⁶ GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 240.

²³⁷ KOPEČEK, Lubomír. *Prezident v politickém systému Slovenska – nelehké hledání fungujícího modelu*, s. 197.

²³⁸ GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 240–241.

²³⁹ Ibid., s. 245–246.

²⁴⁰ DRGONEC, Ján. *Ústava Slovenskej republiky: teória a prax*, s. 1301.

svoji činnost, je obligatorní demise vlády, kterou je vláda povinna podat po ustavující schůzi nově zvolené Národní rady. Prezident se na obligatorní demisi vlády nijak nepodílí, a tak mu ani nevzniká prostor pro její nepřijetí. Prezident taktéž nepověřuje vládu, která obligatorní demisi podala, výkonem její funkce až do jmenování nové vlády, neboť toto zmocnění vzniká přímo z čl. 117 Ústavy.²⁴¹

Poslední podobu zániku vlády představuje odvolání vlády. Odvolání vlády je úzce spjata s odpovědností vlády Národní radě. K odvolání vlády je totiž prezident republiky povinný za podmínky vyslovení nedůvěry vládě, resp. zamítnutí jejího návrhu na vyslovení důvěry Národní radou.²⁴²

V praxi vznikla ohledně odvolání vlády sporná otázka ohledně toho, zda je prezident oprávněn odvolanou vládu pověřit výkonem její funkce až do jmenování vlády nové. Po vyslovení nedůvěry vládě Ivety Radičové v roce 2011 tato otázka vyústila v přijetí ústavního zákona č. 356/2011 Z. z., kterým došlo k novelizaci Ústavy. Na základě doplněného znění Ústavy (čl. 115 odst. 3) je prezident oprávněn pověřit odvolanou vládu výkonem jejích funkcí až do jmenování nové vlády, nicméně pouze v omezeném rozsahu působnosti. Navíc je výkon některých pravomocí vlády v tomto režimu vázán na předchozí souhlas prezidenta republiky.²⁴³

Ostatní členy vlády prezident jmenuje a odvolává na návrh předsedy vlády. Prezident jednotlivé členy vlády současně s jejich jmenováním pověřuje řízením ministerstev (čl. 111 Ústavy).²⁴⁴ Předmětem sporů je otázka, jakou míru uvážení prezident v tomto úkolu má. Tento problém řešil Ústavní soud již v roce 1993 poté, co prezident Michal Kováč odmítl návrh předsedy vlády Vladimíra Mečiara na odvolání ministra zahraničních věcí Milana Kňažka.²⁴⁵ Ústavní soud se ve svém usnesení sp. zn. I. ÚS 39/93 přiklonil na stranu prezidenta, když rozhodl, že prezident je vůči vládě v dominantním postavení, a tak návrhy předsedy vlády pro prezidenta republiky nejsou závazné. Prezidentu pouze vzniká povinnost se těmito návrhy zabývat.²⁴⁶ V průběhu roku 1993 prezident Kováč odmítl kvůli osobním výhradám návrh předsedy vlády V. Mečiara na jmenování Ivana Lexy ministrem pro správu a privatizaci národního majetku. Oba tyto činy však byly výjimečné, protože

²⁴¹ GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 248.

²⁴² DOMIN, Marek et al. *Repetitóriium ústavného práva*, s. 114–115.

²⁴³ GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 249–250.

²⁴⁴ DOMIN, Marek et al. *Repetitóriium ústavného práva*, s. 111.

²⁴⁵ KOPEČEK, Lubomír. *Prezident v politickém systéme Slovenska – nelehké hledání fungujícího modelu*, s. 192.

²⁴⁶ GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 241.

prezident od té doby všem návrhům předsedy vlády na jmenování či odvolání členů vlády vyhověl.²⁴⁷

Na základě tohoto rozhodnutí Ústavního soudu došlo prostřednictvím ústavního zákona č. 9/1999 Z. z. k novele Ústavy, jejímž záměrem bylo stanovit povinnost prezidenta návrhu předsedy vlády na jmenování a odvolávání členů vlády vyhovět. Bylo to však provedeno poněkud nevhodně, kdy v čl. 111 Ústavy došlo k nahrazení slov „jmenuje a odvolává“ slovy „jmenuje a odvolá“. Tato změna formulace nevedla k ukončení polemik, zda je prezident skutečně povinen ve věci jmenování a odvolávání členů vlády vyhovět předsedovi vlády, nebo toto rozhodnutí zůstává na jeho úvaze.²⁴⁸

Podobná situace nastala až v roce 2018, když prezident Andrej Kiska výrazně zasáhl do sestavování vlády Petera Pellegriniho po demisi vlády Roberta Fica. Kiska odmítl jmenovat vládu, v níž byl do funkce ministra vnitra nominován Jozef Ráž mladší. Nutno ovšem zdůraznit, že Pellegrini v té době ještě nebyl jmenován předsedou vlády, nýbrž byl toliko neformálně pověřen sestavením vlády.²⁴⁹

Člen vlády rovněž může podat demisi, tedy vzdát se úřadu na základě vlastního rozhodnutí.²⁵⁰ Přijetí takové demise je na uvážení prezidenta republiky.²⁵¹ Jinou situaci představuje vyslovení nedůvěry jednotlivému členu vlády. Ústava Slovenské republiky totiž zřizuje kromě kolektivní odpovědnosti vlády vůči Národní radě rovněž individuální odpovědnost člena vlády.²⁵² Jestliže dojde k vyslovení nedůvěry jednotlivému členu vlády, zakládá to prezidentovi podle usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 39/93 povinnost tohoto člena vlády odvolat.²⁵³

V případě, že prezident přijme demisi člena vlády nebo jej odvolá, přísluší mu vybrat jiného člena vlády, jenž dočasně převezme povinnosti odvolaného člena vlády (čl. 116 odst. 7 Ústavy).²⁵⁴ Prezident není při tomto úkonu vázán návrhem předsedy vlády. Prezident Schuster v roce 2001 odmítl návrh předsedy vlády M. Dzurindy, aby jej pověřil do-

---

²⁴⁷ KOPEČEK, Lubomír. *Prezident v politickém systému Slovenska – nelehké hledání fungujícího modelu*, s. 192.

²⁴⁸ GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 244–245.

²⁴⁹ Ohnul Kiska odmítnutím původního návrhu vlády ústavu? Právníci se o to přou. In: *iDNES.cz* [online]. 21. 3. 2018. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/andrej-kiska-ohybani-ustavy-slovensko-vlada-peter-pellegrini-smer-sd.A180321_105521_zahranicni_kha

²⁵⁰ KROŠLÁK, Daniel. *Ústavné právo*, s. 540.

²⁵¹ *Ibid.*

²⁵² DOMIN, Marek et al. *Repetitorium ústavného práva*, s. 115.

²⁵³ GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 242–243.

²⁵⁴ *Ibid.*, s. 245.

časným řízením ministerstva vnitra. Schuster namísto toho pověřil tímto výkonem ministra spravedlnosti Jána Čarnogurského.²⁵⁵ Podobně prezident Kiska v roce 2017 dočasně pověřil řízením ministerstva školství ministryni zemědělství Gabrielu Matečnou, přestože předseda vlády R. Fico požadoval, aby byl řízením pověřen ministr obrany.²⁵⁶

Některé pravomoci může prezident republiky provádět pouze v kooperaci s předsedou vlády, kdy je platnost rozhodnutí prezidenta vázaná na spolupodpis předsedy vlády nebo ministra, kterého předseda vlády tímto úkonem pověří.²⁵⁷ Tento institut, který je tradiční součástí ústavních systémů založených na parlamentní formě vlády, se označuje jako kontraskripcie a byl do Ústavy Slovenské republiky zakotven až ústavním zákonem č. 9/1999 Z. z.²⁵⁸ Důsledkem kontraskripcie je přenos odpovědnosti za tato rozhodnutí prezidenta na vládu.²⁵⁹ Platí, že není povinností předsedy vlády spolupodpis poskytnout. Má tak právo úvahy, zda rozhodnutí prezidenta republiky podepíše, či nikoliv.²⁶⁰

3.2 Vztah k zákonodárné moci

Na základě čl. 102 odst. 1 písm. d) Ústavy prezident svolává ustavující schůzi Národní rady v novém volebním období. Je přitom limitovaný lhůtou 30 dnů od vyhlášení výsledků voleb.²⁶¹ Pokud by prezident schůzi v této lhůtě nesvolal, sešla by se Národní rada sama od sebe, a to 30. den od vyhlášení výsledků voleb.²⁶² V praxi je zvykem, že prezident určuje termín ustavující schůze tak, aby ustavující schůze Národní rady, demise staré vlády a jmenování nové proběhly v jediný den.²⁶³

Prezidentu republiky rovněž přísluší pravomoc rozpustit Národní radu. Původní znění Ústavy bylo v tomto ohledu značně omezující, protože dovolovalo toto oprávnění uplatnit jen v případě, že se do šesti měsíců po volbách nepodařilo třikrát schválit programové prohlášení vlády, a navíc byl povinen si vyslechnout stanovisko předsedy Národní rady. K významnému rozšíření této pravomoci došlo na základě přijetí ústavního zákona č.

---

²⁵⁵ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*, s. 180.

²⁵⁶ FOLENTOVÁ, Veronika a Miro KERN. Kiska poverí riadením školstva Matečnú, rozhodol bez Fica. In: *Denník N* [online]. 30. 8. 2017. Dostupné z: <https://dennikn.sk/866579/kiska-predbehol-fica-ministerstvo-skolstva-povedie-docasne-ministerka-matecna/>

²⁵⁷ DOMIN, Marek et al. *Repetitórium ústavného práva*, s. 109.

²⁵⁸ CIBULKA, Ľubor a Marek DOMIN. *Formovanie ústavného postavenia prezidenta Slovenskej republiky (približovanie alebo vzdalovanie sa modelu z prvej Československej republiky)*, s. 62.

²⁵⁹ KROŠLÁK, Daniel. *Ústavné právo*, s. 543.

²⁶⁰ DRGONEC, Ján. *Ústava Slovenskej republiky: teória a prax*, s. 1343.

²⁶¹ KROŠLÁK, Daniel. *Ústavné právo*, s. 517.

²⁶² DRGONEC, Ján. *Ústava Slovenskej republiky: teória a prax*, s. 1298.

²⁶³ GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 237.

90/2001 Z. z.²⁶⁴ Podmínky, za nichž může prezident Národní radu rozpustit, nyní upravuje čl. 102 odst. 1 písm. e). Odlišuje se přitom situace, kdy je rozpuštění Národní rady na uvážení prezidenta, tj. fakultativní rozpuštění, a naopak stav, kdy je rozpuštění povinen vykonat, tedy obligatorní rozpuštění.²⁶⁵ Prezident však nesmí Národní radu rozpustit během posledních šesti měsíců svého funkčního období a v průběhu války, válečného stavu a výjimečného stavu.²⁶⁶ Pokud jde o fakultativní rozpuštění Národní rady, vzniká prezidentu toto oprávnění ve čtyřech případech. První případ představuje stav, kdy Národní rada do šesti měsíců od jmenování vlády neschválila její programové prohlášení. Druhý případ nastává, pokud se Národní rada do třech měsíců neusnese o vládním návrhu zákona, s nímž vláda spojila žádost o vyslovení důvěry. Třetím případem je stav, za něhož Národní rada nebyla déle než tři měsíce způsobilá se usnášet, přestože její zasedání nebylo přerušeno a byla opakovaně svolávána ke schůzi. Poslední případ nastává, jestliže došlo k přerušování zasedání Národní rady na déle než čtyři měsíce v roce. Za splnění jedné z výše uvedených podmínek je tedy na uvážení prezidenta, zda k rozpuštění přistoupí. Povinnost prezidenta rozpustit Národní radu naopak vyvstává toliko v případě, že došlo k lidovém hlasování o odvolání prezidenta, přičemž k odvolání prezidenta z funkce nedošlo.²⁶⁷

V průběhu dosavadní ústavní praxe ovšem dosud nenastalo naplnění některé z podmínek nutných k rozpuštění Národní rady, a tak jako cesta k předčasným volbám v letech 1994, 2006 a 2012 posloužilo přijetí ad hoc ústavních zákonů, kterým si Národní rada sama zkrátila volební období.²⁶⁸

Ústava v čl. 87 odst. 1 písm. o) zakládá právo tzv. suspenzivního neboli odkládacího veta, kterým disponuje výhradně prezident republiky. Suspenzivní veto spočívá v oprávnění vrátit schválený zákon Národní radě k novému projednání (čl. 87 odst. 2 Ústavy).²⁶⁹ Prezident je k vrácení zákona omezen lhůtou 15 dnů od doručení schváleného zákona. Podmínkou k uplatnění práva veta je navíc připojení připomínek k vrácenému zákonu.²⁷⁰ Je na úvaze prezidenta, zda připojí svoje vlastní návrhy na změnu jednotlivých ustanovení zákona, anebo navrhne, aby zákon jako celek nebyl přijat.²⁷¹ V případě, že prez-

---

²⁶⁴ CIBULKA, Ľubor a Marek DOMIN. *Formovanie ústavného postavenia prezidenta Slovenskej republiky (približovanie alebo vzd'alovanie sa modelu z prvej Československej republiky)*, s. 56.

²⁶⁵ GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 235.

²⁶⁶ KROŠLÁK, Daniel. *Ústavné právo*, s. 517.

²⁶⁷ GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 235.

²⁶⁸ Ibid.

²⁶⁹ Ibid., s. 233–234.

²⁷⁰ KROŠLÁK, Daniel. *Ústavné právo*, s. 518.

²⁷¹ GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 233–234.

dent vrátil s připomínkami pouze část zákona, může Národní rada zákon schválit v podobě prezidentových připomínek, anebo v původně přijaté podobě.²⁷² Aby Národní rada zákon vrácený prezidentem schválila, je nutný souhlas nadpoloviční většiny všech poslanců, přičemž se hlasuje zvlášť o prezidentových připomínkách a zvlášť o zákonu jako celku.²⁷³ Právo suspenzivního veta mohl prezident původně uplatnit vůči běžným i ústavním zákonům, ovšem s účinností ústavního zákona č. 9/1999 Z. z. došlo k omezení tohoto práva výhradně na běžné zákony. Stojí rovněž za zmínku, že prezident měl až do účinnosti ústavního zákona č. 90/2001 Z. z. povinnost vrátit zákon s připomínkami také v případě, že jej o to požádala vláda.²⁷⁴

Prezident M. Kováč využil během svého pětiletého funkčního období práva veta ve 38 případech, v průměru 7,6krát za rok. Prezident R. Schuster vrátil během stejně dlouhé doby 103 zákonů, tedy průměrně 20,6 ročně.²⁷⁵ Prezident Ivan Gašparovič strávil jako první prezident v úřadu dvě volební období, tedy deset let, během nichž vetoval 98 zákonů. V průměru tak učinil u 9,8 zákona ročně.²⁷⁶ Prezident A. Kiska vrátil během pěti let v úřadu celkem 39 zákonů, což činí v průměru 7,8 zákona za rok. Prezidenta Zuzana Čaputová, která je v době finalizace této práce ve funkci zhruba rok, dosud uplatnila právo veta v 7 případech.²⁷⁷ Zdaleka neaktivnějším tak byl v tomto ohledu R. Schuster. Ostatní prezidenti využívali tento institut o poznání střídměji, přičemž tak činili v podobné intenzitě.

Prezident je na základě čl. 130 odst. 1 písm. b) Ústavy oprávněn obrátit se na Ústavní soud s návrhem na zahájení řízení v záležitostech, které spadají do rozhodovací kompetence Ústavního soudu.²⁷⁸ Podle čl. 125 odst. 1 Ústavy se sem mj. řadí rozhodování o souladu zákonů s Ústavou. Nejvíce návrhů na zrušení zákona podal prezident M. Kováč, a to sedm. Prezident R. Schuster podal takový návrh pouze v jednom případě. Prezident I. Gašparovič navrhl Ústavnímu soudu zrušení zákona celkem pětkrát.²⁷⁹ Prezident A. Kiska se na Ústavní soud obrátil s návrhem na zrušení zákona ve čtyřech případech. Prezidenta Z. Čaputová takto učinila zatím jednou.²⁸⁰

²⁷² DRGONEC, Ján. *Ústava Slovenskej republiky: teória a prax*, s. 1329.

²⁷³ KROŠLÁK, Daniel. *Ústavné právo*, s. 518.

²⁷⁴ DRGONEC, Ján. *Ústava Slovenskej republiky: teória a prax*, s. 1327.

²⁷⁵ OROSZ, Ladislav a Katarína ŠIMUNIČOVÁ. *Prezident v ústavnom systéme Slovenskej republiky*, s. 97.

²⁷⁶ BRUNCLÍK, Miloš a Michal KUBÁT. *Semi-presidentialism, parliamentarism and presidents*, s. 73.

²⁷⁷ Podpísané a vrátené zákony. In: *Kancelária prezidenta SR* [online]. 2020. Dostupné z: <https://www.prezident.sk/page/podpisane-a-vratene-zakony/>

²⁷⁸ KROŠLÁK, Daniel. *Ústavné právo*, s. 520.

²⁷⁹ BRUNCLÍK, Miloš a Michal KUBÁT. *Semi-presidentialism, parliamentarism and presidents*, s. 73.

²⁸⁰ Výsledky vyhľadávania: „ústavný súd“. In: *Kancelária prezidenta SR* [online]. 2020. Dostupné

Slovenská Ústava zahrnuje institut referenda již od svého schválení v roce 1992.²⁸¹ Ústava svěřuje pravomoc vyhlásit referendum prezidentovi, který ji však může uskutečnit pouze na základě žádosti některého z oprávněných subjektů.²⁸² Prezidentovi vzniká na základě čl. 95 odst. 1 Ústavy povinnost vyhlásit referendum, jestliže o to formou petice požádá nejméně 350 tisíc občanů nebo pokud se na tom usnese Národní rada.²⁸³ K platnosti referenda se ve smyslu čl. 98 odst. 1 vyžaduje, aby se jej zúčastnila nadpoloviční většina všech oprávněných voličů.²⁸⁴

Jde-li o posouzení ústavnosti referendových otázek, příslušelo původně toto právo toliko prezidentovi, nicméně od účinnosti ústavního zákona č. 90/2011 Z. z. se může prezident obrátit se na Ústavní soud, aby ještě před vyhlášením referenda rozhodl o ústavnosti předmětu referenda (čl. 95 odst. 2 Ústavy).²⁸⁵ Pokud Ústavní soud dospěje k závěru, že je předmět referenda protiústavní, takové referendu nelze vyhlásit.²⁸⁶ Oprávnění obrátit se na Ústavní soud s návrhem na posouzení ústavnosti předmětu referenda poprvé využil v roce 2014 prezident A. Kiska v případě referenda o ochraně rodiny. Ústavní soud následně rozhodl o protiústavnosti jedné ze čtyř referendových otázek.²⁸⁷

Od počátku účinnosti současné Ústavy dosud proběhlo celkem osm celostátních referend.²⁸⁸ Jediným platným z nich však bylo pouze referendum o přistoupení Slovenské republiky k Evropské unii. V ostatních případech nedošlo k dodržení předepsané účasti.²⁸⁹

Patrně největší kontroverze se pojí se zmařeným referendem o zavedení přímé volby prezidenta republiky z roku 1997. Jeho konání iniciovala v době vlády premiéra V. Mečiarova parlamentní opozice, která se obávala zablokování nadcházející volby prezidenta v Národní radě. Vzhledem k tomu, že konání referenda podpořil dostatečný počet petentů, jej prezident Kováč vyhlásil. Referendum o zavedení přímé volby prezidenta se z rozhodnutí prezidenta konalo současně s referendem o vstupu Slovenska do NATO. Prů-

---

z: <https://www.prezident.sk/find/?search=%C3%BAstavn%C3%BD%20s%C3%BAd>

²⁸¹ GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 209.

²⁸² DOMIN, Marek et al. *Repetitórium ústavného práva*, s. 106.

²⁸³ DRGONEC, Ján. *Ústava Slovenskej republiky: teória a prax*, s. 1325.

²⁸⁴ GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 219.

²⁸⁵ Ibid., s. 213.

²⁸⁶ Ibid., s. 214.

²⁸⁷ BURČÍK, Matúš. Cez Ústavný súd prešli tri otázky referenda o rodine. In: *SME* [online]. 28. 10. 2014. Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/7463313/cez-ustavny-sud-presli-tri-otazky-referenda-o-rodine.html>

²⁸⁸ GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 212.

²⁸⁹ BRUNCLÍK, Miloš a Michal KUBÁT. *Semi-presidentialism, parliamentarism and presidents*, s. 74.

běh referenda však byl narušen jednáním ministra vnitra Gustáva Krajčího, který nechal vytisknout a distribuovat hlasovací lístky, které neobsahovaly otázku týkající se zavedení přímé volby prezidenta. Ústřední komise pro referendum proto označila referendum za zmařené.²⁹⁰ V. Mečiar poté v roli zastupujícího prezidenta během uvolnění prezidentského úřadu vyhlásil amnestii, v níž mj. nařídil zastavení trestního stíhání osob, které se na zmaření referenda podílely.²⁹¹

3.3 Vztah k soudní moci

Prezident na návrh Národní rady jmenuje soudce Ústavního soudu.²⁹² Národní rada je prezidentu povinna navrhnout dvojnásobný počet kandidátů, než je počet soudců, které je nutno jmenovat (čl. 134 odst. 2 Ústavy).²⁹³ Jinými slovy prezident má na výběr z dvojnásobného počtu předložených kandidátů.²⁹⁴ Pravomoc jmenovat soudce Ústavního soudu patří podle J. Drgonce mezi nejvíce problematické jmenovací pravomoci prezidenta republiky.²⁹⁵ V roce 2014 prezident Kiska nepřijal 5 ze 6 návrhů Národní rady na 3 uvolněná místa soudců Ústavního soudu. Prezident tak učinil s poukazem na usnesení Ústavního soudu sp. zn. PL. ÚS 4/2012, týkající se důvodů pro nejmenování kandidáta na generálního prokurátora, z něhož mu mj. vyplývá právo posuzovat osobnostní předpoklady kandidáta. Odmítnutých kandidátů se však v roce 2016 zastal Ústavní soud, který v nálezu sp. zn. I. ÚS 575/2016 rozhodl, že prezident je oprávněn odmítnout navržené kandidáty pouze při nesplnění formálních předpokladů.²⁹⁶ Rozsah prezidentovy úvahy je podle rozhodnutí Ústavního soudu omezen na výběr, kterého z dvojice kandidátů zvolených Národní radou jmenuje na uvolněné místo soudce Ústavního soudu.²⁹⁷

Kromě řadových soudců Ústavního soudu jmenuje také jeho předsedu a místopředsedu. Tato jmenovací pravomoc je samostatným oprávněním hlavy státu. Jediným omezením je možnost výběru pouze ze soudců tohoto soudu (čl. 135 Ústavy).²⁹⁸

V souvislosti s čl. 138 odst. 2 Ústavy prezidentu vzniká povinnost odvolat soudce

²⁹⁰ KOPEČEK, Lubomír. *Prezident v politickém systému Slovenska – nelehké hledání fungujícího modelu*, s. 181–182.

²⁹¹ ŠTOLLOVÁ, Sandra. Slovensko – od nepřímé k přímé volbě prezidenta. In: CABADA, Ladislav a Sandra ŠTOLLOVÁ *Proměny postavení prezidenta ve střední Evropě*. 2014, s. 43.

²⁹² DRGONEC, Ján. *Ústava Slovenskej republiky: teória a prax*, s. 1332.

²⁹³ GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 254.

²⁹⁴ KROŠLÁK, Daniel. *Ústavné právo*, s. 523.

²⁹⁵ DRGONEC, Ján. *Ústava Slovenskej republiky: teória a prax*, s. 1332.

²⁹⁶ GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 254–257.

²⁹⁷ DRGONEC, Ján. *Ústava Slovenskej republiky: teória a prax*, s. 1336.

²⁹⁸ GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 257.

Ústavního soudu, který byl odsouzen za úmyslný trestný čin nebo k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, pokud bylo v kárném řízení jeho jednání shledáno za neslučitelné s výkonem funkce, v případě, že se déle než jeden rok neúčastní jednání Ústavního soudu, nebo pokud přestal být volitelný do Národní rady.²⁹⁹

Prezidentovi také přísluší jmenovat předsedu a místopředsedu Nejvyššího soudu. Prezident smí jmenovat funkcionáře Nejvyššího soudu pouze z okruhu soudců tohoto soudu, přičemž je navíc nezbytný předchozí návrh Soudní rady (čl. 145 odst. 3 Ústavy). V praxi dosud tato pravomoc nečinila obtíže a nebylo nutné se vypořádat s otázkou, jakou míru úvahy prezident při výběru předsedy a místopředsedy Nejvyššího soudu má. Prezident má v pravomoci také odvolání předsedy a místopředsedy Nejvyššího soudu, nicméně je stejně jako v případě jmenování nutný návrh Soudní rady.³⁰⁰

Prezident taktéž jmenuje soudce obecných soudů, přičemž tak na základě čl. 145 Ústavy činí na návrh Soudní rady.³⁰¹ Pokud jde o praktický výkon této pravomoci, je běžné, že prezident v některých případech návrhu soudní rady nevyhoví a doplní své připomínky. Odvolávání soudců obecných soudů rovněž vykonává prezident republiky a jeho provedení taktéž připadá v úvahu pouze na návrh Soudní rady.³⁰²

Prezident se podílí na kreaci Soudní rady jmenováním třech jejích členů. Čl. 141a odst. 1 Ústavy stanoví, že členové Soudní rady mohou být odvoláni tím orgánem, který je do funkce jmenoval. Ústava ovšem mlčí o podmínkách, za nichž je možné k odvolání členů Soudní rady přistoupit.³⁰³ Prvním případem, kdy došlo k odvolání člena Soudní rady, se v roce 2011 zabýval Ústavní soud, který v nálezu sp. zn. IV. ÚS 46/2011 určil, že člen Soudní rady může být kdykoli odvolán subjektem, který jej ustanovil.³⁰⁴ A. Kiska v roce 2014 jako první prezident využil pravomoci odvolat členy Soudní rady.³⁰⁵ Ústavní soud však v roce 2018 svůj dřívější názor přehodnotil a v usnesení sp. zn. PL. ÚS 2/2018 rozhodl, že odvolání člena Soudní rady před skončením funkčního období není možné. Ústavní soud své rozhodnutí odůvodnil potřebou zajistit nezávislost Soudní rady a absencí zákon-

---

²⁹⁹ KROŠLÁK, Daniel. *Ústavné právo*, s. 520.

³⁰⁰ GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 259–260.

³⁰¹ KROŠLÁK, Daniel. *Ústavné právo*, s. 519.

³⁰² GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 258.

³⁰³ *Ibid.*, s. 260.

³⁰⁴ *Ibid.*

³⁰⁵ KROŠLÁK, Daniel. *Ústavné právo*, s. 516.

ných podmínek pro odvolání jejích členů.³⁰⁶

Milosti a amnestie představují formy, jejichž prostřednictvím je prezident oprávněn odpustit, zmírnit či zahladit soudně uložené tresty.³⁰⁷ Ústava prezidentovi poskytuje v čl. 102 odst. 1. písm. j) jednak právo tzv. *agraciace*, tedy kompetenci odpustit a zmírnit trest uložený soudem, a jednak právo tzv. *rehabilitace*, kterou se rozumí kompetence zahladit odsouzení.³⁰⁸ Zatímco rozhodnutí o milosti je individuální rozhodnutí vůči konkrétně určené osobě, amnestie má hromadnou povahu, je vymezena obecnými kritérii a vztahuje se na předem neurčenou skupinu osob.³⁰⁹ Původní znění Ústavy prezidentu přiznávalo velkoryse pojaté oprávnění udělovat milosti a amnestie, kdy nebyl omezen žádnými podmínkami.³¹⁰ Prezidentu navíc příslušela pravomoc tzv. *abolice* neboli oprávnění uložit, aby se vůči určité osobě nezačalo trestní stíhání, a pokud již k zahájení stíhání došlo, aby se v tomto stíhání dále nepokračovalo.³¹¹ K významnému zúžení prerogativy hlavy státu udělovat milosti a amnestie došlo v roce 2001 ústavním zákonem č. 90/2001 Z. z., který prezidentovi odňal pravomoc udělovat abolicí, a navíc podmínil platnost rozhodnutí o amnestii kontrasignací předsedy vlády, případně ministra, kterého předseda vlády tímto úkonem pověřil.³¹² Výhradním právem prezidenta tak po této novele Ústavy zůstalo pouze udělování individuálních milostí, které kontrasignaci nepodléhá.³¹³ Stojí za zmínku, že Národní rada má navíc od účinnosti ústavního zákona č. 71/2017 Z. z. pravomoc rozhodnutí prezidenta o milosti nebo amnestii zrušit, odporuje-li principům demokratického a právního státu, a to třípětinovou většinou všech poslanců. O zrušení milosti nebo amnestii následně rozhoduje Ústavní soud.³¹⁴

Prezident Kováč ve funkci udělil celkem 85 milostí, což při pětiletém výkonu funkce činí v průměru 17 ročně. Prezident Schuster během stejně dlouhého mandátu udělil 75 milostí, průměrně tak učinil 15krát za rok. Prezident Gašparovič za deset let ve funkci udělil 28 milostí, tedy v průměr 2,8 ročně. Prezident Kiska během pěti let v úřadu udělil 5 milostí, v průměru tak učinil 1 ročně. Prezidentka Čaputová, která dosud strávila ve funkci zhruba rok, zatím udělila 7 milostí.

---

³⁰⁶ GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 260.

³⁰⁷ Ibid., s. 262.

³⁰⁸ KROŠLÁK, Daniel. *Ústavné právo*, s. 525.

³⁰⁹ GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 262.

³¹⁰ DRGONEC, Ján. *Ústava Slovenskej republiky: teória a prax*, s. 1306.

³¹¹ Ibid., s. 1304.

³¹² Ibid., s. 1304–1306.

³¹³ GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 262.

³¹⁴ Ibid., s. 262–263.

K udělení amnestie dosud došlo celkem osmkrát, z čehož se pětkrát jednalo o rozhodnutí prezidenta republiky (v letech 1993, 1999, 2000, 2004 a 2013) a třikrát (všechna v roce 1998) šlo o rozhodnutí předsedy vlády, kterému v době uprázdnění úřadu prezidenta příslušelo vykonávat tuto pravomoc prezidenta. Z prezidentů byli nejaktivnějšími R. Schuster a I. Gašparovič, přičemž oba vyhlásili dvě amnestie. Prezident Kováč vyhlásil amnestii jednou. Naopak prezident Kiska této pravomoci za celou dobu ve funkci nevyužil a prezidentka Čaputová prozatím rovněž.³¹⁵

Značnou kritiku vzbudily především amnestie udělené V. Mečiarom v roce 1998 z pozice zastupujícího prezidenta.³¹⁶ Rozhodnutí o amnestiích z roku 1998 má přímou souvislost s kauzou násilného zavraždění syna tehdejšího prezidenta M. Kováče do Rakouska z roku 1995. V. Mečiar těmito amnestiemi mj. nařídil, aby se nezačalo trestního stíhání pachatelů tohoto únosu a pokud již došlo k jeho zahájení, aby se zastavilo.³¹⁷ Amnestie se týkala také osob, které se podílely na zmaření referenda o přímé volbě prezidenta.³¹⁸ Následující předseda vlády M. Dzurinda se pokusil rozhodnutí svého předchůdce zvrátit, když taktéž jako zastupující prezident republiky vydal rozhodnutí o amnestii, podle jehož znění se ruší část předchozích amnestií.³¹⁹ Zrušením amnestií se zabýval Ústavní soud, který v usnesení I. ÚS 30/19 dospěl k závěru, že rozhodnutí o amnestii, které již bylo zveřejněno ve Sbírce zákonů, není možné žádným způsobem měnit ani zrušit, a tak není Dzurindův krok v souladu s Ústavou.³²⁰

3.4 Oblast zahraničních vztahů

Podle čl. 101 odst. 1 Ústavy je úlohou prezidenta zastupovat Slovenskou republiku navenek. D. Krošlák interpretuje zastupování státu navenek jako oprávnění jednat za stát, a to v rozsahu svých pravomocí.³²¹

Do okruhu pravomoci prezidenta zastupovat stát navenek patří pravomoc sjednávat a ratifikovat mezinárodní smlouvy [čl. 102 odst. 1 písm. a) Ústavy].³²² Tato pravomoc ne-

---

³¹⁵ Milosti a amnestie. In: *Kancelária prezidenta SR* [online]. 2020. Dostupné z: <https://www.prezident.sk/page/milosti-a-amnestie/>

³¹⁶ KROŠLÁK, Daniel. *Ústavné právo*, s. 525.

³¹⁷ DRGONEC, Ján. *Ústava Slovenskej republiky: teória a prax*, s. 1308.

³¹⁸ ŠTOLLOVÁ, Sandra. *Slovensko – od nepřímé k přímé volbě prezidenta*, s. 43.

³¹⁹ DRGONEC, Ján. *Ústava Slovenskej republiky: teória a prax*, s. 1308.

³²⁰ *Ibid.*, s. 1311–1312.

³²¹ KROŠLÁK, Daniel. *Ústavné právo*, s. 516.

³²² *Ibid.*

podléhá kontrasignaci ze strany předsedy vlády.³²³ Vedle ústavního textu toto oprávnění prezidenta zakotvuje také čl. 7 odst. 2 písm. a) Vídeňské úmluvy o smluvním právu, podle něhož je hlava státu oprávněna uzavřít mezinárodní smlouvu, aniž by byla plnou mocí k tomuto aktu zplnomocněna.³²⁴

Ústava umožňuje, aby prezident přenesl sjednávání mezinárodních smluv na vládu nebo s jejím souhlasem na její jednotlivé členy.³²⁵ Toto ustanovení bylo poprvé aplikováno v praxi prezidentem M. Kováčem, který rozhodnutím č. 205/1993 Z. z. přenesl sjednávání některých mezinárodních smluv. Prezident R. Schuster rozhodnutí svého předchůdce zrušil a vydal vlastní rozhodnutí o přenesení této pravomoci pod č. 250/2001 Z. z., které je dosud v platnosti.³²⁶

Podle čl. 125a odst. 2 prezidentu přísluší právo obrátit se na Ústavní soud s návrhem na posouzení souladu sjednané mezinárodní smlouvy s Ústavou nebo ústavním zákonem.³²⁷ Původní úprava toto oprávnění neobsahovala, přičemž bylo doplněno až ústavním zákonem č. 90/2001 Z. z.³²⁸ Tato pravomoc prezidenta je však omezena pouze na mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci je nezbytný souhlas Národní rady, a to jen do doby, dokud není tento souhlas vysloven. Jakmile Národní rada se sjednanou mezinárodní smlouvou vysloví souhlas, prezident o toto právo přichází.³²⁹ Tato pravomoc prezidenta dosud nebyla uplatněna v praxi.

Na základě čl. 102 odst. 2 Ústavy náleží mezi pravomoci prezidenta v oblasti zahraničních vztahů rovněž přijímání, pověřování a odvolávání vedoucích diplomatických misí prvních dvou tříd, tedy velvyslanců a vyslanců. Tato skupina prezidentských pravomocí podléhá kontrasignaci předsedy vlády či kompetentního ministra.³³⁰

Přijímáním vedoucích diplomatických misí se rozumí, že vedoucí zahraniční diplomatické mise nejprve obdrží *agrément*, tedy souhlas přijímající země s navrženým kandidátem, a následně prezidentovi odevzdá pověřovací listiny. Pověřování a odvolávání vedoucích diplomatických misí se naopak vztahuje na diplomatické zástupce Slovenské

---

³²³ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*, s. 129.

³²⁴ KROŠLÁK, Daniel. *Ústavné právo*, s. 516.

³²⁵ GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 261.

³²⁶ KROŠLÁK, Daniel. *Ústavné právo*, s. 516.

³²⁷ DRGONEC, Ján. *Ústava Slovenskej republiky: teória a prax*, s. 1297.

³²⁸ CIBULKA, Ľubor a Marek DOMIN. *Formovanie ústavného postavenia prezidenta Slovenskej republiky (približovanie alebo vzd'alovanie sa modelu z prvej Československej republiky)*, s. 55.

³²⁹ DRGONEC, Ján. *Ústava Slovenskej republiky: teória a prax*, s. 1297.

³³⁰ KROŠLÁK, Daniel. *Ústavné právo*, s. 516.

republiky. O pověření určité osoby funkcí vedoucího diplomatické mise rozhoduje prezident republiky na základě návrhu vlády.³³¹ Nejzásadnější proměnou prošla tato skupina prezidentských pravomocí na základě přijetí ústavního zákona č. 90/2001 Z. z., který výslovně začlenil pravomoc prezidenta odvolávat vedoucí diplomatických misí.³³²

V praxi se ojediněle stává, že prezident návrhu vlády na jmenování vedoucího diplomatické mise nevyhoví. Prezident M. Kováč v roce 1996 odmítl návrh vlády na jmenování velvyslankyně u OSN.³³³ Jednalo se o tehdejší ministryni práce a sociálních věcí Olgu Keltošovou.³³⁴ Jiným příkladem je jednání prezidenta I. Gašparoviče z roku 2004, kdy odmítl jmenovat Ferdinanda Devínskeho velvyslancem v Maďarsku.³³⁵

3.5 Další jmenovací pravomoci prezidenta republiky

Prezidentu republiky přísluší jmenovat a odvolávat generálního prokurátora, přičemž tak v obou případech činí na návrh Národní rady (čl. 150 Ústavy). Tato jmenovací pravomoc prezidenta se v minulosti stala předmětem více než dvouletého sporu mezi prezidentem a Národní radou.³³⁶ Prezident Gašparovič v roce 2011 odmítl jmenovat do funkce generálního prokurátora Jozefa Čentěše, kterého mu navrhla Národní rada.³³⁷ Ústavní soud ve svém usnesení sp. zn. PL. ÚS 4/2012 vymezil povinnost prezidenta se návrhem Národní rady na jmenování generálního prokurátora zabývat, ale v určitých případech mu nevyhovět.³³⁸

Prezidentovi rovněž přísluší pravomoc jmenovat guvernéra a viceguvernéry Národní banky Slovenska. Tato pravomoc vyplývá z § 7 odst. 2 zákon č. 566/1992 Zb., o Národní bance Slovenska, a je podmíněna návrhem vlády a souhlasem Národní rady.³³⁹ I tato jmenovací pravomoc se stala předmětem sporu mezi ústavními orgány. Prezident Gašparovič v roce 2006 do funkce viceguvernéra Národní banky Slovenska odmítl jmenovat Vla-

---

³³¹ Ibid., s. 516–517.

³³² CIBULKA, Ľubor a Marek DOMIN. *Formovanie ústavného postavenia prezidenta Slovenskej republiky (približovanie alebo vzd'alovanie sa modelu z prvej Československej republiky)*, s. 55.

³³³ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*, s. 148.

³³⁴ Týden ve světě. In: *RESPEKT* [online]. 11. 3. 1996. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/1996/11/tyden-ve-svete>

³³⁵ GOTTWEISOVÁ, Alena. Velvyslanectvo v Budapešti neobsadené. In: *HNonline.sk* [online]. 9. 7. 2004. Dostupné z: <https://slovensko.hnonline.sk/15058-velvyslanectvo-v-budapesti-neobsadene>

³³⁶ GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 252.

³³⁷ VILČEK, Ivan. Slovenští poslanci budou rozhodovat o žalobě na prezidenta Gašparoviče. In: *Novinky.cz* [online]. 13. 2. 2013. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/clanek/slovensti-poslanci-budou-rozhodovat-o-zalobe-na-prezidenta-gasparovice-181557>

³³⁸ GIBA, Marián. *Ústavné právo*, s. 252–253.

³³⁹ BRÖSTL, Alexander. *Ústavné právo Slovenskej republiky*, s. 258.

dimíra Tvarošku, kterého navrhovala vláda M. Dzurindy a schválila Národní rada. Vláda se ve věci obrátila na Ústavní soud, který rozhodl, že prezident je oprávněn nevyhovět návrhu vlády, jestliže kandidát nesplňuje podmínky pro jmenování do funkce viceguvernéra.³⁴⁰ Obdobně v roce 2019 prezidentka Z. Čaputová odmítla jmenovat do funkce viceguvernéra Jozefa Hudáka.³⁴¹

4 Komparace postavení prezidenta ČR a SR

Tato kapitola je věnována komparaci výše zjištěných poznatků. Pro účely vzájemné komparace pravomocí prezidenta České republiky a prezidenta Slovenské republiky byly zvoleny tyto prvky: (1) *vztah k vládě*, (2) *vztah k zákonodárné moci*, (3) *vztah k soudní moci*, (4) *oblast zahraničních vztahů a (4) další jmenovací pravomoci prezidenta republiky*.

4.1 Vztah k vládě

Prezidenti obou zkoumaných zemí se podílejí na procesu vzniku nové vlády. Oběma prezidentům náleží široká diskrece při výběru předsedy vlády. Ústavy obou zemí prezidenta při jmenování předsedy vlády z formálního hlediska takřka neomezují ani nestanoví žádné procesní lhůty, v rámci nichž by byl prezident povinen postupovat. O něco rigidnější je v tomto ohledu česká Ústava, která stanoví povinnost prezidenta jmenovat předsedu vlády podle návrhu předsedy Poslanecké sněmovny, jestliže se dvěma vládám v řadě nepodaří získat důvěru Poslanecké sněmovny. Ústavy obou zemí však poskytují výrazný korektiv této jmenovací pravomoci, který tkví v povinnosti nově jmenované vlády předstoupit před parlament (v případě České republiky pouze před Poslaneckou sněmovnu) s žádostí o udělení důvěry. V obou zemích je pro tento úkon shodně stanovena 30denní lhůta. Drobná odlišnost spočívá v povinnosti slovenské vlády předložit spolu s žádostí o důvěru také svůj program.

V obou zkoumaných zemích došlo v procesu vzniku nové vlády k vyvinutí ústavní zvyklosti, která spočívá v neformálním pověření sestavením vlády. Tato ústavní zvyklost se v praxi uplatňuje většinou po parlamentních volbách, kdy je představitel vítězného politického subjektu pověřen vedením jednání o sestavení budoucí vlády. Prezidentovi tento

---

³⁴⁰ BRUNCLÍK, Miloš a Michal KUBÁT. *Semi-presidentialism, parliamentarism and presidents*, s. 87–88.

³⁴¹ Prezidentka Čaputová nevymenuje Jozefa Hudáka za viceguvernéra Národnej banky. In: *Denník E* [online]. 19. 11. 2019. Dostupné z: <https://e.dennikn.sk/minuta/1657487>

krok umožňuje, aby ještě před využitím své ústavní pravomoci zjistil, zda je tato osoba způsobilá sestavit vládu, která obdrží důvěru parlamentu. Čeští i slovenští prezidenti tuto fázi rovněž využívají ke kladení podmínek, za nichž jsou ochotni budoucí vládu jmenovat. Většinou se jedná požadavky ohledně velikosti či struktury parlamentní podpory a ohledně personálního složení budoucí vlády.

Přes značnou volnost, kterou prezidentům ve výběru předsedy vlády poskytují ústavy obou zemí, se v praxi ukazuje, že hlavy státu obvykle zohledňují reálné šance na sestavení vlády, která bude schopna získat důvěru parlamentu. Jako problematická se však, především v českém případě, ukazuje absence časových lhůt, které by prezidenta v procesu jmenování vlády vázaly. Zvláště současný český prezident M. Zeman již v několika případech prokázal, že je schopen tuto skutečnost využívat k dosahování vlastních politických cílů, a proces jmenování vlády neúměrně protahovat.

Ani v jedné ze zkoumaných zemí prezidentovi nepřísluší vládu z vlastní vůle odvolat. Zatímco v České republice prezident odvolává vládu jedině v případě, že tato nedostojí své povinnosti na podání obligatorní demise (v případech, kdy jí není vyslovena důvěra, je-li jí vyslovena nedůvěra a po ustavující schůzi Poslanecké sněmovny), na Slovensku je prezident povinen odvolat vládu, která nezískala důvěru parlamentu nebo jí byla vyslovena nedůvěra. Na Slovensku je podobně jako v České republice vláda povinna podat demisi po ustavující schůzi Národní rady, nicméně Ústava explicitně nestanoví pravomoc prezidenta takovou vládu odvolat, pokud by demisi nepodala. Tuto skutečnost lze označit za ústavní mezeru, která má potenciál vyvolat v budoucnu ústavní krizi.

V obou zemích prezidentovi přísluší pravomoc pověřit odvolanou vládu či vládu v demisi výkonem jejích funkcí až do jmenování nové vlády. V tomto ohledu se však úprava v České republice a na Slovensku značně odlišuje. V České republice prezident pověřuje vládu výkonem jejích funkcí prozatímně v případě její demise i v případě jejího odvolání, a to v plném rozsahu kompetencí. Na Slovensku prezident pověřuje dočasným výkonem funkce v plném rozsahu kompetencí pouze vládu, která podala fakultativní demisi. Od přijetí novely Ústavy z roku 2011 navíc prezident pověřuje prozatímním výkonem funkcí také vládu odvolanou, avšak pouze v omezeném rozsahu kompetencí, přičemž výkon některých z nich je navíc možný pouze s předchozím souhlasem prezidenta. Ústavní pozice slovenského prezidenta je tak v tomto ohledu mnohem silnější než pozice českého prezidenta.

Další pravomocí českého i slovenského prezidenta ve vztahu k vládě je jmenování

a odvolávání ostatních členů vlády. V obou případech tak mohou činit pouze na návrh předsedy vlády. Zatímco však výběr předsedy vlády ani v jedné zkoumané zemi obecně není předmětem kontroverzí, personální složení vlády vyvolává otázky především ohledně rozsahu diskrece hlavy státu. V praxi se totiž ukazuje, že tato jmenovací a odvolací pravomoc se poměrně často stává předmětem sporů mezi prezidentem a předsedou vlády. V případě Slovenska se dokonce odmítnutí návrhu předsedy vlády na odvolání člena vlády stalo předmětem rozhodování Ústavního soudu, který rozhodl, že prezident se musí návrhy předsedy vlády zabývat, nikoli jim vyhovět. Slovenští ústavodárci se proto v roce 1999 rozhodli novelou Ústavy stanovit povinnost prezidenta návrhům předsedy vlády na jmenování a odvolání členů vlády vyhovět. Změna formulace Ústavy, která byla pro tento účel zvolena, však není interpretována jednotně, a proto zůstává předmětem zvláště odborných debat. Ve slovenské ústavní praxi se však nová úprava dosud nestala ústavněprávním problémem, protože prezidenti návrhům předsedy vlády na jmenování i odvolání členů vlády od účinnosti této novely vždy vyhověli.

Rovněž česká ústavní praxe zná případy, kdy se prezidenti vyjádřili negativně k návrhům předsedy vlády. Otázka odmítnutí návrhu předsedy vlády se však v České republice dosud nestala předmětem rozhodování Ústavního soudu ani nebylo nutné měnit Ústavu. Prezidenti totiž, často po delším váhání, návrhům předsedy vlády na jmenování členů vlády nakonec vždy vyhověli. Pokud došlo v několika případech k odmítnutí návrhu na jmenování člena vlády, stalo se tak v neformální rovině, aniž byl podniknut oficiální ústavní krok. Odlišně si v tomto ohledu počíná až nynější prezident M. Zeman, který v roce 2019 odmítl návrh předsedy vlády na jmenování ministra kultury. Často v dobách vládních krizí lze nalézt také příklady, kdy čeští prezidenti dlouze otáleli či dokonce odmítl vyhovět návrhu předsedy vlády na odvolání členů vlády.

Prezidenti obou zemí rovněž přijímají demise členů vlády. Členové vlády se mohou své funkce sami vzdát podáním demise. V takovém případě platí obecně přijímaná interpretace, že její přijetí je na úvaze hlavy státu. Silnější je v otázce demise a odvolávání členů vlády pozice slovenského prezidenta, kterému v těchto případech vzniká pravomoc vybrat jiného člena vlády, jenž dočasně převezme povinnosti odvolaného člena vlády. Slovenský prezident tak může učinit i navzdory návrhu předsedy vlády, a jak ukázala ústavní praxe, prezidenti v několika případech neváhali pověřit jiného člena vlády, než jim předseda vlády navrhl. Závažné důsledky má demise předsedy vlády. Slovenská Ústava výslovně

stanoví, že demise předsedy vlády znamená konec celé vlády. Česká Ústava takové ustanovení neobsahuje, nicméně v dosavadní ústavní praxi byla demise předsedy vlády vždy interpretována jako demise celé vlády.

Ústavy obou zkoumaných zemí omezují výkon některých pravomocí hlavy státu institutem kontrasignace neboli nutností spolupodpisu předsedy vlády nebo jiného pověřeného člena vlády. Zatímco Ústava České republiky tento institut, typický pro parlamentní formu vlády, zakotvila již v roce 1993, Ústava Slovenské republiky jej až zavedla až v roce 1999. V obou zemích má kontrasignace totožný důsledek, a to přenesení odpovědnosti za výkon těchto rozhodnutí hlavy státu na vládu. Ústavy obou zemí vyžadují kontrasignaci v případě obdobného katalogu prezidentových pravomocí.

4.2 Vztah k zákonodárné moci

Prezidentům obou zkoumaných zemí přísluší pravomoc svolávat po každých volbách ustavující schůzi parlamentu. Jsou přitom obdobně vázáni 30denní lhůtou (v České republice ode dne voleb, na Slovensku ode dne vyhlášení výsledků voleb). Pravomocí prezidentů obou zemí je rovněž rozpuštění parlamentu (v České republice pouze Poslanecké sněmovny), přičemž se rozlišuje situace, kdy se jedná o nezávazné oprávnění hlavy státu, a kdy jde naopak o její povinnost. V obou zkoumaných zemích prošlo rozpouštěcí právo prezidenta v průběhu ústavního vývoje některými ústavními změnami. Na Slovensku došlo k významnému rozšíření podmínek, na nichž prezidentu přísluší rozpustit Národní radu, v roce 2001. Původní úprava byla v tomto ohledu značně omezující, protože Ústava znala jen jeden případ, kdy může prezident k rozpuštění přistoupit. V České republice došlo k rozšíření pravomocí prezidenta na rozpuštění Poslanecké sněmovny v roce 2009.

V obou zemích nyní existují podobné okolnosti fakultativního rozpuštění parlamentu. Jednak je v České republice i na Slovensku rozpouštěcí právo spojeno s otázkou dlouhodobé neschopnosti parlamentu vyslovit vládě důvěru. Dále je rozpouštěcí právo obou zemí spojeno s případy dlouhodobé nefunkčnosti parlamentu. Rozdíl mezi oběma zeměmi však spočívá v nastavení obligatorního rozpuštění. Zatímco v České republice je prezident povinen rozpustit Poslaneckou sněmovnu v případě, že se tato sama třípětinovou většinou usnese na svém rozpuštění, na Slovensku je prezident povinen Národní radu rozpustit v případě, že nedošlo k jeho odvolání v lidovém hlasování. V ústavní praxi obou zkoumaných zemí se však lze setkat s případy, kdy byly tyto ústavní podmínky obcházeny příje-

tím ad hoc ústavních zákonů, kterými se parlamenty samy rozpustily. Zatímco v České republice byla tato praxe shledána Ústavním soudem za protiústavní při druhém takovém pokusu v roce 2009, na Slovensku takto proběhlo rozpuštění Národní rady již třikrát. K naplnění ústavních podmínek pro rozpuštění parlamentu prezidentem dosud došlo v obou zemích pouze v jednom případě, a to v České republice v roce 2013.

Hlava státu nedisponuje v České republice ani na Slovensku zákonodárnou iniciativou. Může však do zákonodárného procesu významným způsobem zasáhnout uplatněním suspenzivního veta, které spočívá ve vrácení zákona parlamentu k novému hlasování. V obou zemích je prezident k vrácení zákona omezen 15denní lhůtou, přičemž se navíc vyžaduje, aby svůj krok zdůvodnil připojením připomínek. Obě země shodně stanovují kvalifikovanou nadpoloviční většinu všech poslanců, kterou lze prezidentovo veto přehlasovat. V České republice o vráceném zákonu hlasuje pouze Poslanecká sněmovna. Ani v jedné ze zkoumaných zemí prezident nemá právo vetovat ústavní zákon, nicméně na Slovensku je tomu tak až od ústavní novely z roku 1999.

Rozdíl mezi úpravou v České republice a na Slovensku spočívá v tom, že slovenský prezident může vrátit s připomínkami nejen zákon jako celek, ale také pouze část zákona. Slovenský prezident navíc může přímo zasáhnout do znění vráceného zákona, protože Národní rada může zákon schválit také v podobě prezidentových připomínek. Slovenská úprava je tak v tomto ohledu mnohem flexibilnější. Slovenští prezidenti jsou ve využívání prezidentského veta obecně aktivnější než prezidenti České republiky. Vrcholu tato činnost dosáhla během prezidentství R. Schustera. Ukázalo se, že uplatňování prezidentského veta závisí zvláště v českém případě na konkrétním jedinci, který úřad hlavy státu zastává a na jeho osobním postoji vůči vládě.

Prezidenti obou zkoumaných zemí se mohou samostatně obrátit na Ústavní soud s návrhem na zrušení zákona pro rozpor s ústavou. Obecně této pravomoci častěji využívají prezidenti na Slovensku. Výjimku v tomto ohledu tvoří prezident V. Havel, který se na Ústavní soud obracel nejčastěji ze všech dosavadních českých i slovenských prezidentů.

Prezident Slovenské republiky může, na rozdíl od českého prezidenta, přímo z Ústavy vyhlásit celostátní referendum, pokud o to požádá předepsaný počet občanů nebo Národní rada. Mezi Českou republikou a Slovenskem proto existuje výrazná diskrepance v počtu uskutečněných referend. V České republice se dosud konalo pouze jediné celostátní

referendum, a to v roce 2003 o přistoupení k Evropské unii,³⁴² které prezident vyhlásil na základě ad hoc ústavního zákona.³⁴³ Na Slovensku se naproti tomu konalo již osm celostátních referend. Jako problematická se však v praxi ukazuje podmínka účasti nadpoloviční většiny všech oprávněných voličů. Z důvodu jejího nedodržení totiž bylo dosud platné pouze jediné z nich. Slovenskému prezidentovi původně příslušelo, aby rozhodl o ústavnosti referendových otázek, nicméně od roku 2011 se v této věci může pouze obrátit na Ústavní soud. Této pravomoci již bylo využito v praxi v roce 2014.

4.3 Vztah k soudní moci

Nejvýznamnější pravomoci hlavy státu obou zkoumaných zemí ve vztahu k soudní moci zahrnují četné jmenovací pravomoci a taktéž oprávnění udělovat milosti a amnestii. Prezident České republiky i prezident Slovenské republiky jmenuje soudce Ústavního soudu. Český prezident tak činí se souhlasem Senátu. Slovenský prezident jmenuje soudce Ústavního soudu na návrh Národní rady, přičemž si vybírá z dvojice předložených kandidátů. Silnější pozici tak zastává český prezident, protože je to on, kdo Senátu navrhuje kandidáty. Naproti tomu na Slovensku leží iniciativa primárně na Národní radě, která prezidentovi předkládá návrhy. Prezidentovi Slovenské republiky na rozdíl českého prezidenta navíc přísluší pravomoc soudce Ústavního soudu odvolávat. Tento krok je však podmíněn závažnými okolnostmi na straně soudce (odsouzení za úmyslný trestný čin apod.).

Jmenování soudců Ústavního soudu se v praxi ukazuje jako poměrně problematické. V České republice se zvláště v době prezidentství V. Klause hojně stávalo, že Senát návrhy prezidenta neakceptoval, což vedlo až k částečnému ochromení činnosti Ústavního soudu. Na Slovensku se tato jmenovací pravomoc dokonce stala předmětem rozhodování Ústavního soudu poté, co prezident odmítl některé kandidáty Národní rady jmenovat.

Prezidenti obou zemí jmenují v rámci své samostatné působnosti funkcionáře Ústavního soudu, tedy jejího předsedu a místopředsedu. Při výběru jsou však omezeni na soudce tohoto soudu. Obdobně český i slovenský prezident jmenuje předsedu a místopředsedu Nejvyššího soudu. Slovenský prezident tak ovšem činí pouze na návrh Soudní rady. V České republice se jmenování a odvolávání funkcionářů Nejvyššího soudu stalo předmětem rozhodování Ústavního soudu, který jednak zúžil okruh soudců, z nichž lze funkcionáře jmenovat, a jednak zrušil pravomoc prezidenta tyto funkcionáře odvolávat. Prezident

³⁴² KOPEČEK, Lubomír. *Politické instituce a problémy parlamentní demokracie*, s. 130.

³⁴³ BRUNCLÍK, Miloš a Michal KUBÁT. *Semi-presidentialism, parliamentarism and presidents*, s. 90.

Slovenské republiky předsedu a místopředsedu Nejvyššího soudu odvolávat může, nicméně je pro to nutný návrh Soudní rady.

Prezidentům obou zkoumaných zemí taktéž přísluší jmenovat soudce obecných soudů. Rozdíl mezi českou a slovenskou úpravou spočívá v českém případě v nutnosti kontrasignace předsedy vlády či příslušného člena vlády. Na Slovensku sice tato pravomoc kontrasignaci nepodléhá, nicméně prezident ji vykonává pouze na návrh Soudní rady. Jmenování soudců obecných soudů veskrze nepůsobí problémy. Výjimkou je odmítavé stanovisko prezidenta V. Klause z roku 2005 ohledně jmenování osob, které nedovršily 30 let věku.

Vedle jmenovací pravomoci vůči soudcům a soudním funkcionářům má slovenský prezident navíc oproti českému prezidentovi pravomoc jmenovat a odvolávat část členů Soudní rady, přičemž se jedná o jeho samostatnou pravomoc. Odvolání členů Soudní rady se v minulosti stalo předmětem sporů před Ústavním soudem, který rozhodl, že člena Soudní rady z důvodu absence zákonných podmínek z funkce nelze odvolat.

Druhou významnou pravomocí české i slovenské hlavy státu vůči soudní moci je právo udělovat milosti a vyhlašovat amnestie. Udělování milostí je v obou zemích samostatnou pravomocí prezidenta, která nepodléhá kontrasignaci. Vyhlašování amnestie je naopak v České republice i na Slovensku podmíněno spolupodpisem předsedy vlády, případně jím pověřeného člena vlády. V průběhu ústavního vývoje doznala právní úprava milostí a amnestií v obou zemích některých změn. V České republice byl prezident původně samostatně oprávněn udělovat abolicí. Tato pravomoc však byla v roce 2012 zahrnuta mezi kontrasignovaná oprávnění hlavy státu. Na Slovensku byl prezident rovněž původně oprávněn udělovat abolicí, a navíc měl v samostatné pravomoci vyhlašování amnestie. Na základě novely Ústavy z roku 2001 však byla pravomoc udělovat abolicí zrušena a vyhlašování amnestie podmíněno kontrasignací.

Čeští prezidenti obecně udělují milosti násobně častěji než prezidenti na Slovensku. Výjimkou je v tomto ohledu až nynější prezident M. Zeman, který milosti uděluje velmi zřídka. Naopak vyhlašování amnestie je častější na Slovensku. Nepočítáme-li amnestie vyhlášené předsedy vlády v době uvolnění úřadu hlavy státu, bylo na Slovensku vyhlášeno celkem pět amnestií. V České republice byla amnestie dosud vyhlášena třikrát. V obou zemích se však s vyhlášenými amnestiemi pojí některé kontroverze. V České republice vedl nesouhlas s rozsahem amnestie z roku 2013 k ústavní žalobě na prezidenta V. Klause.

Na Slovensku je kritika spojena především s amnestiemi V. Mečiara, vyhlášenými z pozice zastupujícího prezidenta.

4.4 Oblast zahraničních vztahů

Ústavy obou zkoumaných zemí zakotvují, že prezident má právo zastupovat stát navenek, čímž rozumí závazné jednání jménem státu. Vedle toho toto právo vyplývá také z mezinárodního práva veřejného. Prezidenti obou států mohou sjednávat a ratifikovat mezinárodní smlouvy. Rozdíl mezi postavením českého a slovenského prezidenta tkví v tom, že prezident Slovenské republiky v této pravomoci nepodléhá kontrasignaci. Oba prezident mohou sjednávání mezinárodních smluv přenést na vládu, což také v praxi činí. Otázka ratifikace mezinárodních smluv v praxi nepůsobí větší obtíže. Výjimkou je neochota českého prezidenta V. Klause k ratifikaci některých mezinárodních smluv.

Prezidenti obou zemí se mohou obrátit na Ústavní soud s požadavkem na přezkum ústavnosti dojednaných mezinárodních smluv, které vyžadují souhlas parlamentu. O něco silnější je v tomto ohledu pozice českého prezidenta, který se může na Ústavní soud obrátit i v případě, že již došlo ke schválení této smlouvy v parlamentu. Slovenský prezident o toto právo přichází v momentě, kdy Národní rada vysloví se smlouvou souhlas. Ani v jedné zkoumané zemi se však nepodařilo nalézt jediný případ využití této pravomoci v praxi.

Prezidentům obou zemí náleží v oblasti zahraničních vztahů také právo přijímat, pověřovat a odvolávat vedoucí zastupitelských misí. V případě českého i slovenského prezidenta jde o kontrasignované pravomoci. V obou zkoumaných zemích se již vyskytlo několik individuálních případů, kdy se prezidenti dostali ohledně pověřování velvyslanců do sporu s vládou a její návrhy odmítli akceptovat.

4.5 Další jmenovací pravomoci prezidenta republiky

Vedle již zmíněných jmenovacích pravomocí má prezident České i Slovenské republiky pravomoc jmenovat a odvolávat guvernéra a viceguvernéry národních centrálních bank. Mnohem silněji ve prospěch prezidenta je tato pravomoc pojata v České republice, kde prezident jmenuje guvernéra, viceguvernéry i všechny členy Bankovní rady ČNB v rámci samostatné působnosti, a nepodléhá přitom ani návrhu žádného dalšího ústavního orgánu. Na Slovensku prezident jmenuje pouze guvernéra a viceguvernéry Národní banky,

příčemž jmenování je navíc podmíněno návrhem vlády a souhlasem Národní rady. Spory mezi prezidentem a vládou ohledně jmenování vrcholných představitelů národních bank se již v obou zemích staly předmětem rozhodování ústavních soudů. V České republice se vláda M. Zemana neúspěšně pokusila omezit jmenování guvernéra a viceguvernéřů ČNB nutností kontrasignace, nicméně Ústavní soud rozhodl, že jde o výlučnou pravomoc prezidenta. Na Slovensku Ústavní soud rozhodl ve prospěch prezidenta v případě, kdy prezident I. Gašparovič odmítl jmenovat kandidáta na viceguvernéra pro nesplnění zákonných podmínek.

Prezident České republiky oproti prezidentovi Slovenské republiky jmenuje a odvolává prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu. Je však v těchto pravomocích omezen návrhem Poslanecké sněmovny. I v případě této jmenovací pravomoci zná ústavní praxe příklad, kdy prezident návrhu odmítl vyhovět.

Slovenskému prezidentovi přísluší na rozdíl od českého prezidenta jmenovací a odvolací pravomoc vůči generálnímu prokurátorovi. Prezident je v obou případech omezen návrhem Národní rady. Ústavní soud se v minulosti zabýval sporem, kdy prezident odmítl jmenovat kandidáta Národní rady, a judikoval, že hlava státu má v tomto případě právo kandidáta odmítnout, přičemž může posuzovat zákonné i osobnostní dispozice kandidáta.

Závěr

Cílem této bakalářské práce byla analýza vybraných pravomocí prezidenta České republiky a prezidenta Slovenské republiky a provedení jejich vzájemné komparace. Tato práce přitom věnovala pozornost nejen ústavněprávnímu vymezení těchto pravomocí, nýbrž také jejich praktickému výkonu.

Prezidenti obou zkoumaných zemí se výrazným způsobem podílejí na procesu vzniku nové vlády. Oběma prezidentům náleží z ústavního hlediska široká diskrece při výběru předsedy vlády. Praxe však ukazuje, že prezidenti obvykle zohledňují nutnost nové vlády získat důvěru parlamentu. Českému i slovenskému prezidentovi přísluší jmenovat a odvolávat i další členy vlády. V obou případech tak činí na návrh předsedy vlády. V praxi se ukazuje, že tato pravomoc se poměrně často stává předmětem sporů mezi prezidentem a předsedou vlády.

Nejdůležitější pravomocí prezidenta České republiky i prezidenta Slovenské republiky ve vztahu k zákonodárné moci je oprávnění uplatnit suspenzivní veto, tedy vrátit zákon k novému projednání. Prezidenti obou zkoumaných zemí se navíc mohou obrátit na Ústavní soud s návrhem na zrušení zákona pro rozpor s ústavou. Další důležitou pravomocí z této oblasti je rozpuštění parlamentu. Rozpuštěcí právo je však v obou zemích spojeno s velmi specifickými podmínkami, jejichž naplnění v praxi nastává velmi zřídka.

Ve vztahu k soudní moci jsou stěžejními pravomocemi hlavy státu obou zemí jmenovací pravomoci soudců obecných soudů i soudních funkcionářů vrcholných soudních institucí. Jako problematická se v praxi ukazuje především druhá z uvedených pravomocí. Prezidenti obou zemí navíc mohou ovlivnit činnost soudní moci udělením milostí a amnestií.

Pro oblast zahraničních vztahů jsou nejdůležitějšími pravomocemi prezidentů obou zemí právo zastupovat stát navenek a oprávnění sjednávat a ratifikovat mezinárodní smlouvy. Vedle toho prezidenti také přijímají, pověřují a odvolávají vedoucí zastupitelských misí. V praxi v tomto ohledu vyvolává největší spory pověřování velvyslanců.

Mezi další jmenovací pravomoci prezidentů obou zemí patří jmenovací pravomoc vůči guvernérovi a viceguvernérům národních centrálních bank. V České republice i na Slovensku se vlády v tomto směru pokusily omezit rozhodovací pravomoc hlavy státu, nicméně ústavní soudy se v obou případech přiklonily na stranu prezidenta.

Výzkumnými otázkami, které si tato práce v úvodu kladla, jsou: (1) *V jakých ohledech se odlišuje ústavní vymezení pravomocí prezidenta České republiky a prezidenta Slovenské republiky?* (2) *V jakých ohledech se odlišuje reálný výkon pravomocí prezidenta České republiky a prezidenta Slovenské republiky?*

V odpovědi na první položenou otázku lze konstatovat, že nejvýraznější odlišnost mezi českou a slovenskou úpravou se váže na pravomoc prezidenta pověřit vládu dočasným výkonem jejích funkcí, jestliže byla odvolána nebo podala demisi. Mnohem silnější pozici v tomto ohledu zastává prezident Slovenské republiky, který pověřuje odvolanou výkonem jejích funkcí pouze v omezeném rozsahu kompetencí. V řadě z nich přitom vláda potřebuje předchozí souhlas hlavy státu.

Silnější pozice slovenského prezidenta se ukázala také otázce demise a odvolávání členů vlády. Na rozdíl od českého prezident mu totiž přísluší pravomoci vybrat člena vlády, který dočasně převezme povinnosti odvolaného člena vlády, přičemž tak může učinit i navzdory návrhu předsedy vlády. Slovenská úprava prezidentovi poskytuje výhodnější postavení také při uplatnění suspenzivního veta, kdy je možné, aby parlament schválil vrácený zákon v podobě prezidentových připomínek. Ve vztahu k zákonodárné moci navíc prezidentu Slovenské republiky přísluší pravomoc vyhlásit celostátní referendum. Slovenský prezident se kromě toho může obrátit na Ústavní soud, aby rozhodl o ústavnosti předmětu referenda.

V každé z obou zemí je odlišným způsobem stanoveno, kdy je prezident povinen přistoupit k rozpuštění parlamentu. V České republice prezidentovi vzniká povinnost rozpustit Poslaneckou sněmovnu v případě jejího usnesení o svém rozpuštění, schváleném třípětinovou většinou všech poslanců. Na Slovensku je povinnost prezidenta rozpustit Národní radu spojena s podmínkou konání lidového hlasování o prezidentovu odvolání, ale jen v případě, kdy k tomuto odvolání nedošlo.

Český i slovenský prezident jmenuje soudce Ústavního soudu. V českém případě tak činí se souhlasem Senátu. Na Slovensku na návrh Národní rady. Jako silnější byla v tomto ohledu vyhodnocena pozice prezidenta České republiky, neboť návrh kandidátů je v jeho kompetenci. Český prezident zastává silnější pozice také při jmenování předsedy a místopředsedy Nejvyššího soudu, protože jde o jeho samostatné pravomoci. Na Slovensku jsou tyto pravomoci podmíněny návrhem Soudní rady. Prezidenti obou zemí jmenují rovněž soudce obecných soudů. Zatímco český prezident v této pravomoci podléhá kontrasig-

naci předsedy vlády nebo příslušného člena vlády, na Slovensku tak prezident činí na návrh Soudní rady.

Pravomocí prezidentů obou zkoumaných zemí v oblasti zahraničních vztahů je právo sjednávat a ratifikovat mezinárodní smlouvy. Zatímco český prezident v této pravomoci podléhá kontrasignaci předsedy vlády, slovenský prezident tak může činit v rámci samostatné působnosti.

Prezident České republiky má mnohem silnější pozici v oblasti jmenování vedení centrální banky. Český prezident jmenuje guvernéra, viceguvernéry i všechny členy Bankovní rady ČNB v rámci samostatné působnosti. Slovenský prezident jmenuje pouze guvernéra a viceguvernéry Národní banky, a to na návrh vlády a se souhlasem Národní rady. Mezi důležité jmenovací pravomoci českého prezidenta navíc patří jmenování a odvolávání prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu. V těchto pravomocích je ovšem omezen návrhem Poslanecké sněmovny. Slovenský prezident naproti tomu jmenuje a odvolává generálního prokurátora, a to na návrh Národní rady.

Na druhou položenou otázku lze odpovědět, že slovenští prezidenti jsou obecně aktivnější ve využívání prezidentského veta než prezidenti České republiky. Ponecháme-li stranou značně aktivního prezidenta V. Havla, slovenští prezident se rovněž častěji obrací na Ústavní soud s návrhem na posouzení ústavnosti zákonů. S ohledem na absenci pravomoci českého prezidenta vyhlášovat referendum jsou slovenští prezidenti také aktivnější ve vyhlášení referenda. Na Slovensku je rovněž častější vyhlášení amnestie. S výjimkou současného prezidenta M. Zemana jsou naproti tomu čeští prezidenti aktivnější v udělování milostí.

Seznam použitých zkratk

ČLK	Česká lékařská komora
ČNB	Česká národní banka
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
HZDS	Hnutí za demokratické Slovensko
KDU-ČSL	Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová
NATO	Severoatlantická aliance
NKÚ	Nejvyšší kontrolní úřad
ODS	Občanská demokratická strana
OSN	Organizace spojených národů

Summary

The aim of this bachelor's thesis was to analyze the selected powers of the President of the Czech Republic and the Slovak Republic and to perform their mutual comparison. The presidents of both countries are involved in the process of forming a new government. The presidents appoint the prime minister and other members of the government. Presidents usually take into account that the new government must gain the confidence of parliament. The power to appoint members of the government proved to be problematic. The President of the Czech Republic and the President of the Slovak Republic have the right to return the law for a new hearing. The presidents of both countries can also dissolve parliament. But only under very specific conditions. In relation to the judiciary, the key powers of the Heads of State of both countries are the appointment of the management of supreme judicial institutions and the granting of pardons and amnesties. Both presidents represent the state externally and can negotiate and ratify international treaties. Other appointing powers of the presidents of both countries include the appointment of the management of the national central banks. The thesis states that the Slovak president has a much stronger position in the issue of entrusting the government with the temporary performance of its functions. In addition, the President of the Slovak Republic has the power to call a national referendum. The Slovak president also does not need a countersignature to negotiate and ratify international treaties. On the other hand, the Czech president is more powerful in appointing of the management of supreme judicial institutions and in appointing the management of the central bank. In practice, Slovak presidents are more active in using the presidential veto. In general, they also refer to the Constitutional Court more often. Slovak presidents also announce amnesties more often. On the contrary, Czech presidents are more active in granting pardons.

Použitá literatura

Primární prameny

I. vláda Andreje Babiše (13.12.2017-27.06.2018). In: *Vláda ČR* [online]. 2020. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2017-cr/andrej-babis-i/prehled-clenu-vlady-andreje-babise-13-12-2017-27-06-2018-166989/>

Milosti a amnestie. In: *Kancelária prezidenta SR* [online]. 2020. Dostupné z: <https://www.prezident.sk/page/milosti-a-amnestie/>

Nález Ústavního soudu Pl.ÚS 29/09 ze dne 3. 11. 2009 (387/2009 Sb.). In: *NALUS - databáze rozhodnutí Ústavního soudu* [online]. 3. 11. 2009. Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-29-09_3

Podpísané a vrátené zákony. In: *Kancelária prezidenta SR* [online]. 2020. Dostupné z: <https://www.prezident.sk/page/podpisane-a-vratene-zakony/>

Tiskové zprávy. In: *Pražský hrad* [online]. 2020. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy>

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů

Výsledky vyhledávání: „ústavný súd“. In: *Kancelária prezidenta SR* [online]. 2020. Dostupné z: <https://www.prezident.sk/find/?search=%C3%BAstavn%C3%BD%20s%C3%BAD>

Sekundární prameny

ANTOŠ, Marek. Přetahovaná o složení vlády: české zkušenosti v mezinárodním srovnání. In: ŠIMÍČEK, Vojtech *25 let Ústavy České republiky*. Praha: Leges, 2019

BLAHOŽ, Josef. Metody výzkumu srovnávacího ústavního práva. In: BLAHOŽ, Josef, Vladimír BALÁŠ a Karel KLÍMA *Srovnávací ústavní právo*. 5., přepracované a doplněné vydání. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-687-7.

BLAHOŽ, Josef. Nejvyšší státní orgány a jejich vzájemné vztahy v rozvinutých pluralitních demokraciích. In: BLAHOŽ, Josef, Vladimír BALÁŠ a Karel KLÍMA *Srovnávací ústavní právo*. 5., přepracované a doplněné vydání. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-687-7.

BLAHOŽ, Josef. Věda srovnávacího ústavního práva. In: BLAHOŽ, Josef, Vladimír BALÁŠ a Karel KLÍMA *Srovnávací ústavní právo*. 5., přepracované a doplněné vydání. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-687-7.

BRÖSTL, Alexander. *Ústavné právo Slovenskej republiky*. 2015. ISBN 978-80-7380-580-7.

BRUNCLÍK, Miloš. Role prezidenta při vládních krizích v České republice. In: NOVÁK, Miroslav, ed. *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. 1. vyd. vyd. Praha: Dokořán, 2008, s. 286–309. Edice Bod. ISBN 978-80-7363-179-6.

BRUNCLÍK, Miloš a Michal KUBÁT. *Kdo vládne Česku? poloprezidentský režim, přímá volba a pravidla hry*. Vydání první. vyd. Brno: Barrister & Principal Publishing, 2017. ISBN 978-80-7485-122-3.

BRUNCLÍK, Miloš a Michal KUBÁT. *Semi-presidentialism, parliamentarism and presidents: presidential politics in Central Europe*. London; New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2018. Routledge research on social and political elites. ISBN 978-1-138-05471-4.

BURČÍK, Matuš. Cez Ústavný súd prešli tri otázky referenda o rodine. In: *SME* [online]. 28. 10. 2014. Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/7463313/cez-ustavny-sud-presli-tri-otazky-referenda-o-rodine.html>

CABADA, Ladislav. Parlamentní, nebo poloprezidentský? Český politický systém po zavedení přímé volby prezidenta. In: JUST, Petr, Olga BRUNNEROVÁ a Jakub CHARVÁT *Dobývání Hradu: česká prezidentská volba 2018*. 2018, s. 45–75. ISBN 978-80-87956-76-2.

CABADA, Ladislav. Typ režimu a postavení prezidenta v zemích střední Evropy. In: CABADA, Ladislav a Sandra ŠTOLLOVÁ *Proměny postavení prezidenta ve střední Evropě*. Brno: V. Klemm, 2014, s. 7–15. ISBN 978-80-87713-03-7.

CIBULKA, Ľubor. *Štátoveda*. Prvé vydanie. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-8168-733-4.

CIBULKA, Ľubor a Marek DOMIN. Formovanie ústavného postavenia prezidenta Slovenskej republiky (približovanie alebo vzd'alovanie sa modelu z prvej Československej republiky). *Acta Universitatis Carolinae. Iuridica* [online]. 2018, roč. 2018, č. 3, s. 49–70. Dostupné z: https://karolinum.cz/data/clanek/5985/Iurid_64_3_0049.pdf

ČTK. Kandidáti na prezidenta: Milost bychom udělovali jen zřídka. In: *Deník.cz* [online]. 30. 9. 2012. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/kandidati-na-prezidenta-milost-bychom-udelovali-jen-zridka-20120930.html

ČTK a Lada REŽŇÁKOVÁ. Zeman udělil dvě milosti. Trest prominul muži, který zachránil život. In: *iDNES.cz* [online]. 19. 3. 2020. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/zeman-prezident-milost.A200319_102837_domaci_jadv

DAVIDOVÁ, Eva. „Zbytečný“ a „politický“ – Klaus učil, jak ignorovat Ústavní soud. In: *ČT24.cz* [online]. 6. 3. 2013. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1113524-zbytecny-a-politicky-klaus-ucil-jak-ignorovat-ustavni-soud>

DOMIN, Marek et al. *Repetitóriium ústavného práva*. Prvé vydanie. vyd. Bratislava: IURIS LIBRI, 2017. Repetitóriium. ISBN 978-80-89635-34-4.

DRGONEC, Ján. *Ústava Slovenskej republiky: teória a prax*. Bratislava: C.H. Beck, 2019. Veľké komentáre.

FILIP, Jan. *Vybrané kapitoly ke studiu ústavného práva*. Brno: Václav Klemm, 2011. ISBN 978-80-904083-7-1.

FILIP, Jan a Jan SVATOŇ. *Státověda*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-685-1.

FOLENTOVÁ, Veronika a Miro KERN. Kiska poverí riadením školstva Matečnú, rozhodol bez Fica. In: *Denník N* [online]. 30. 8. 2017. Dostupné z: <https://dennikn.sk/866579/kiska-predbehol-fica-ministerstvo-skolstva-povedie-docasne-ministerka-matecna/>

GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEK a Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-423-7.

GIBA, Marián. *Ústavné právo*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2019.

GOTTWEISOVÁ, Alena. Veľvyslanectvo v Budapešti neobsadené. In: *HNonline.sk* [online]. 9. 7. 2004. Dostupné z: <https://slovensko.hnonline.sk/15058-velvyslanectvo-v-budapesti-neobsadene>

HAVLÍK, Vlastimil. Česká republika. In: BALÍK, Stanislav a Vlastimil HAVLÍK *Koaliční vládnutí ve střední Evropě (1990-2010)*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011, s. 39–90. ISBN 978-80-210-5537-7.

HENDRYCH, Dušan, ed. *Ústava České republiky: komentář*. 1. vyd. vyd. Praha: Beck, 1997. Beckova edice Komentované zákony. ISBN 978-80-7179-084-6.

KLÍMA, Karel. *Teorie veřejné moci (vládnutí)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN 978-80-7552-331-0.

KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 5. aktualizované vydání. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o, 2016. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-606-4.

KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států: srovnávací studie*. 2., aktualizované a dop. vyd. vyd. Praha: Linde, 2006. ISBN 978-80-7201-606-8.

KOPEČEK, Lubomír. Politické instituce a problémy parlamentní demokracie. In: BALÍK, Stanislav et al. *Od Palackého k Babišovi: česká politika 19. až 21. století*. 2019, s. 127–165. ISBN 978-80-7363-968-6.

KOPEČEK, Lubomír. Prezident v politickém systému Slovenska – nelehké hledání fungujícího modelu. In: NOVÁK, Miroslav, ed. *Postavení hlavy státu v parlamentních a polo-prezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. 1. vyd. vyd. Praha: Dokořán, 2008, s. 171–210. Edice Bod. ISBN 978-80-7363-179-6.

KOPEČEK, Lubomír a Josef MLEJNEK. Different Confessions, Same Sins? Václav Havel and Václav Klaus as Czech Presidents. In: HLOUŠEK, Vít *Presidents above parties? presidents in Central and Eastern Europe, their formal competencies and informal power*. Brno: muni press, 2013, s. 31–75. Monographs 56. ISBN 978-80-210-6687-8.

KOPP, Milan. Miroslav Grégr byl jmenován vicepremiérem. In: *iROZHLAS* [online]. 30. 5. 2001. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/miroslav-gregr-byl-jmenovan-vicepremierem_200105301425_mkopp

KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. vyd. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-126-7.

KROŠLÁK, Daniel. *Ústavné právo*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-8168-511-8.

KYSELA, Jan. Prezident republiky v ústavním systému ČR – perspektiva ústavněprávní. In: NOVÁK, Miroslav, ed. *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. 1. vyd. vyd. Praha: Dokořán, 2008, s. 235–262. Edice Bod. ISBN 978-80-7363-179-6.

KYSELA, Jan. *Ústava mezi právem a politikou: úvod do ústavní teorie*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-022-2.

KYSELA, Jan. Změny, proměny a dotváření Ústavy ČR. In: ŠIMÍČEK, Vojtech *25 let Ústavy České republiky*. Praha: Leges, 2019

LÉKO, Kristián. Místo ústavní komparatistiky ve vývoji a metodologii srovnávací právní vědy. In: LÉKO, Kristián, Kristina BLAŽKOVÁ a Jan CHMEL *Zahraniční vlivy a srovnávání v ústavním právu*. Vydání první. vyd. Praha: Leges, 2017. Edice Teoretik. ISBN 978-80-7502-270-7.

MARTINEK, Jan, Petr KOLÁŘ a ČTK. Novým ministrem vnitra má být Jan Kubice, John zůstane. In: *Lidovky.cz* [online]. 19. 4. 2011. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/novym-ministrem-vnitra-ma-byt-jan-kubice-john-zustane.A110419_003101_ln_domov_ani

MÜLLEROVÁ, Anette. Postavení prezidenta v politickém systému České republiky. In: CABADA, Ladislav a Sandra ŠTOLLOVÁ *Proměny postavení prezidenta ve střední Evropě*. 2014, s. 16–34. ISBN 978-80-87713-03-7.

NOVÁK, Miroslav a Miloš BRUNCLÍK, eds. *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. 1. vyd. vyd. Praha: Dokořán, 2008. Edice Bod. ISBN 978-80-7363-179-6.

OROSZ, Ladislav a Katarína ŠIMUNIČOVÁ. *Prezident v ústavnom systéme Slovenskej republiky*. 1. vyd. vyd. Bratislava: Veda, 1998. ISBN 978-80-224-0546-1.

PÁLKOVÁ, Šárka. Blokování ministrů? Zeman za to dřív káral Havla, teď je chystá sám. In: *Lidovky.cz* [online]. 6. 11. 2013. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/personalni-vetu-u-jmenovani-ministru-to-je-proti-ustave-vycital-zeman-havlovi.A131106_120836_ln_domov_spa

PÁLKOVÁ, Šárka. Zeman: Sobotku jmenuji premiérem příští pátek, ministry mohou odmítnout. In: *Lidovky.cz* [online]. 10. 1. 2014. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/zeman-jmenovani-premierem-probehne-17-ledna.A140110_131001_in_domov_oka

PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda. Díl 1, Obecná státověda*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-053-6.

PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda. II. díl, Ústavní právo České republiky*. 2. aktualizované vydání. vyd. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-084-0.

PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda. II. díl, Ústavní právo České republiky*. Praha: Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-90-5.

PŮR, Michal. Zeman začal trestat Petříčka kvůli Izraeli. Odmítl jmenovat velvyslankyni. In: *INFO.CZ* [online]. 2. 6. 2020. Dostupné z: <https://www.info.cz/zpravodajstvi/cesko/zeman-zacal-trestat-petricka-kvuli-izraeli-odmitl-jmenovat-velvyslankyni>

RESCHOVÁ, Jana. Princip dělby moci. Horizontální struktura moci. In: RESCHOVÁ, Jana et al. *Státověda: stát, jednotlivec, konstitucionalismus*. 2019, s. 259–285. ISBN 978-80-7552-695-3.

SHABU, Martin. Jak Schwarzenberg s Klausem o velvyslancích handlovali. In: *Lidovky.cz* [online]. 17. 9. 2011. Dostupné z: http://ceskapozice.lidovky.cz/tema/jak-schwarzenberg-s-klausem-o-velvyslancich-handlovali.A110914_045922_pozice_35480

SHUGART, Matthew Soberg a John M. CAREY. *Presidents and assemblies: constitutional design and electoral dynamics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1992. ISBN 978-0-521-42990-0.

SLÁDEČEK, Vladimír et al. *Ústava České republiky: komentář*. 2016. ISBN 978-80-7400-590-9.

STINGLOVÁ, Helena, Ondřej GOLIS a ČTK. Klaus nepřijme demise. Ústavu zatím neporusuje. In: *Lidovky.cz* [online]. 11. 4. 2011. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/klaus-neprijme-demise-ustavu-zatim-neporusuje.A110411_113545_in_domov_hs

ŠEDO, Jakub a Martin VÉRTEŠI. První prezidentství Miloše Zemana. In: ŠEDO, Jakub *České prezidentské volby v roce 2018: jiný souboj, stejný vítěz*. 2019, s. 8–49. ISBN 978-80-7325-470-4.

ŠIMÍČEK, Vojtech, ed. *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 2008. ISBN 978-80-210-4520-0.

ŠTEFANIKOVÁ, Sandra. Ministerstvo zamítlo 31 žádostí o milost. Zbývá jich 694. In: *Aktuálně.cz* [online]. 20. 3. 2014. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/ministerstvo-zamitlo-31-zadosti-o-milost-zbyva-jich-694/r~417c8528af4b11e3892b0025900fea04/>

ŠTOLLOVÁ, Sandra. Slovensko – od nepřímé k přímé volbě prezidenta. In: CABADA, Ladislav a Sandra ŠTOLLOVÁ *Proměny postavení prezidenta ve střední Evropě*. 2014, s. 35–55. ISBN 978-80-87713-03-7.

VALIŠ, Zdeněk. Odvolání Brožové je neplatné, i když prezident postupoval podle platného zákona. In: *Radio Praha* [online]. 13. 9. 2006. Dostupné z: <https://cesky.radio.cz/odvolani-brozove-je-neplatne-i-kdyz-prezident-postupoval-podle-platneho-zakona-8615841>

VILČEK, Ivan. Slovenští poslanci budou rozhodovat o žalobě na prezidenta Gašparoviče. In: *Novinky.cz* [online]. 13. 2. 2013. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/clanek/slovensti-poslanci-budou-rozhodovat-o-zalobe-na-prezidenta-gasparovice-181557>

VOSTRÁ, Zuzana. Ústavně-právní aspekty přímé volby prezidenta v ČR. In: JUST, Petr, Olga BRUNNEROVÁ a Jakub CHARVÁT *Dobývání Hradu: česká prezidentská volba 2018*. 2018, s. 21–43. ISBN 978-80-87956-76-2.

WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*. 4. vydání. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. ISBN 978-80-7380-730-6.

Klaus jmenoval Ratha ministrem zdravotnictví. In: *iDNES.cz* [online]. 4. 11. 2005. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/klaus-jmenoval-ratha-ministrem-zdravotnictvi.A051104_110659_domaci_ad

Klausová a Remek jsou velvyslanci, navzdory slibům vlády. In: *E15.cz* [online]. 13. 8. 2013. Dostupné z: <https://www.e15.cz/domaci/klausova-a-remek-jsou-velvyslanci-navzdory-slibum-vlady-1013317>

Novým ministrem kultury má být Zaorálek, potvrdil Hamáček. Zeman souhlasí. In: *ČT24.cz* [online]. 21. 8. 2019. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2902175-novym-ministrem-kultury-ma-byt-zaoralek-potvrdil-hamacek-zeman-souhlasí>

Ohnul Kiska odmítnutím původního návrhu vlády ústavu? Právníci se o to přou. In: *iDNES.cz* [online]. 21. 3. 2018. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/andrej-kiska-ohybani-ustavy-slovensko-vlada-peter-pellegrini-smer-sd.A180321_105521_zahranicni_kha

Prezidentka Čaputová nevymenuje Jozefa Hudáka za viceguvernéra Národnej banky. In: *Denník E* [online]. 19. 11. 2019. Dostupné z: <https://e.dennikn.sk/minuta/1657487>

Přes Zemana prošli i Zaorálek s Dienstbierem, prezident jmenuje vládu ve středu. In: *iHned.cz* [online]. 28. 1. 2014. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-61626800-pres-zemana-prošli-i-zaoralek-s-dienstbierem-prezident-jmenuje-vladu-ve-stredu>

Týden ve světě. In: *RESPEKT* [online]. 11. 3. 1996. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/1996/11/tyden-ve-svete>

Zeman jmenoval poslance Pilného ministrem financí. Ve funkci nahradil Babiše. In: *Lidovky.cz* [online]. 24. 5. 2017. Dostupné z: <https://www.lidovky.cz/domov/zeman-jmenoval-poslance-pilneho-ministrem-financi-ve-funkci-nahradil->

babise.A170524_170910_ln_domov_ELE

(elektronické zdroje ověřeny k 31. 7. 2020)

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Nikolas Černovický

E-mail:

54822590@fsv.cuni.cz

Studijní obor:

Mezinárodní teritoriální studia

Semestr a školní rok zahájení práce:

Letní semestr 2018/2019

Semestr a školní rok ukončení práce:

Letní semestr 2019/2020

Vedoucí bakalářského semináře:

doc. PhDr. Jiri Vykoukal, CSc.

Vedoucí práce:

prof. PhDr. Michal Kubát, Ph.D.

Komparace pravomocí prezidenta v ústavních systémech České republiky a Slovenské republiky

Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek):

Tato bakalářská se zabývá institutem hlavy státu v České republice a Slovenské republice. Práce se zaměřuje na ústavní pravomoci prezidenta obou států, přičemž na ně pohlíží ze dvou různých perspektiv. Jednak je cílem této práce za pomoci studia primárních pramenů a odborné literatury analyzovat vybrané pravomoci prezidenta v České republice a Slovenské republice z hlediska jejich formálního vymezení. Následně se práce zabývá praktickým výkonem těchto pravomocí v ústavní praxi. Největší pozornost je přitom věnována ústavně problematickým a konfliktním situacím. Stěžejní část práce je zaměřena na komparaci nejvýznamnějších pravomocí prezidentů obou zkoumaných zemí, kdy bude cílem vzájemného srovnání nalézt shodné a rozdílné prvky. Na závěr se bude práce snažit odpovědět na tyto výzkumné otázky: (1) V jakých ohledech se odlišuje ústavní vymezení pravomocí prezidenta České republiky a prezidenta Slovenské republiky? (2) V jakých ohledech se odlišuje reálný výkon pravomocí prezidenta České republiky a prezidenta Slovenské republiky?

Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):

Po poradě s vedoucím práce se změnilo zaměření práce z původně zamýšleného výzkumu proměny role prezidenta ČR a SR po zavedení přímé volby na srovnání ústavní úpravy vybraných pravomocí s praxí.

Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):

Úvod

1. Postavení hlavy státu v parlamentní formě vlády
2. Prezident České republiky
3. Prezident Slovenské republiky
4. Komparace role prezidenta v ústavním systému ČR a SR

Závěr

Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů):

- ANTOŠ, Marek. Přetahovaná o složení vlády: české zkušenosti v meziná-

rodním srovnání. In: ŠIMÍČEK, Vojtech 25 let Ústavy České republiky. Praha: Leges, 2019

- BLAHOŽ, Josef. Metody výzkumu srovnávacího ústavního práva. In: BLAHOŽ, Josef, Vladimír BALAŠ a Karel KLÍMA Srovnávací ústavní právo. 5., přepracované a doplněné vydání. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-687-7.
- BLAHOŽ, Josef. Nejvyšší státní orgány a jejich vzájemné vztahy v rozvinutých pluralitních demokraciích. In: BLAHOŽ, Josef, Vladimír BALAŠ a Karel KLÍMA Srovnávací ústavní právo. 5., přepracované a doplněné vydání. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-687-7.
- BLAHOŽ, Josef. Věda srovnávacího ústavního práva. In: BLAHOŽ, Josef, Vladimír BALAŠ a Karel KLÍMA Srovnávací ústavní právo. 5., přepracované a doplněné vydání. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-687-7.
- BRÖSTL, Alexander. Ústavné právo Slovenskej republiky. 2015. ISBN 978-80-7380-580-7.
- BRUNCLÍK, Miloš. Role prezidenta při vládních krizích v České republice. In: NOVÁK, Miroslav, ed. Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česka republika v komparativní perspektivě. 1. vyd. vyd. Praha: Dokořán, 2008, s. 286–309. Edice Bod. ISBN 978-80-7363-179-6.
- BRUNCLÍK, Miloš a Michal KUBÁT. Kdo vládne Česku? poloprezidentský režim, přímá volba a pravidla hry. Vydání první. vyd. Brno: Barrister & Principal Publishing, 2017. ISBN 978-80-7485-122-3.
- BRUNCLÍK, Miloš a Michal KUBÁT. Semi-presidentialism, parliamentarism and presidents: presidential politics in Central Europe. London; New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2019. Routledge research on social and political elites. ISBN 978-1-138-05471-4.
- CABADA, Ladislav. Parlamentní, nebo poloprezidentský? Český politický systém po zavedení přímé volby prezidenta. In: JUST, Petr, Olga BRUNEROVÁ a Jakub CHARVÁT Dobývání Hradu: česká prezidentská volba 2018. 2018, s. 45–75. ISBN 978-80-87956-76-2.
- CABADA, Ladislav. Typ režimu a postavení prezidenta v zemích střední Evropy. In: CABADA, Ladislav a Sandra ŠTOLLOVÁ Proměny postavení prezidenta ve střední Evropě. Brno: V. Klemm, 2014, s. 7–15. ISBN 978-80-87713-03-7.
- CIBULKA, Ľubor. Štátoveda. Prvé vydanie. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-8168-733-4.
- CIBULKA, Ľubor a Marek DOMIN. Formovanie ústavného postavenia prezidenta Slovenskej republiky (približovanie alebo vzd'alovanie sa modelu z prvej Československej republiky). Acta Universitatis Carolinae. Iuridica [online]. 2018, roč. 2018, č. 3, s. 49–70. Dostupné z: https://karolinum.cz/data/clanek/5985/Iurid_64_3_0049.pdf
- DRGONEC, Ján. Ústava Slovenskej republiky: teória a prax. Bratislava: C.H. Beck, 2019. Veľké komentáre.
- GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-423-7.

- GIBA, Marián. Ústavné právo. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2019.
- KLÍMA, Karel. Ústavní právo. 5. aktualizované vydání. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o, 2016. Právnické učebnice. ISBN 978-80-7380-606-4.
- KOPEČEK, Lubomír. Prezident v politickém systému Slovenska – nelehké hledání fungujícího modelu. In: NOVÁK, Miroslav, ed. Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česka republika v komparativní perspektivě. 1. vyd. vyd. Praha: Dokořán, 2008, s. 171–210. Edice Bod. ISBN 978-80-7363-179-6.
- KOPEČEK, Lubomír a Josef MLEJNEK. Different Confessions, Same Sins? Václav Havel and Václav Klaus as Czech Presidents. In: HLOUŠEK, Vít Presidents above parties? presidents in Central and Eastern Europe, their formal competencies and informal power. Brno: muni press, 2013, s. 31–75. Monographs 56. ISBN 978-80-210-6687-8.
- KOUDELKA, Zdeněk. Prezident republiky. 2. aktualizované a doplněné vydání. vyd. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-126-7.
- KROŠLÁK, Daniel. Ústavné právo. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-8168-511-8.
- KYSELA, Jan. Prezident republiky v ústavním systému ČR – perspektiva ústavněprávní. In: NOVÁK, Miroslav, ed. Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česka republika v komparativní perspektivě. 1. vyd. vyd. Praha: Dokořán, 2008, s. 235–262. Edice Bod. ISBN 978-80-7363-179-6.
- LÉKO, Kristián. Místo ústavní komparatistiky ve vývoji a metodologii srovnávací právní vědy. In: LÉKO, Kristián, Kristina BLAŽKOVÁ a Jan CHMEL Zahraníční vlivy a srovnávání v ústavním právu. Vydání první. vyd. Praha: Leges, 2017. Edice Teoretik. ISBN 978-80-7502-270-7.
- MÜLLEROVÁ, Anette. Postavení prezidenta v politickém systému České republiky. In: CABADA, Ladislav a Sandra ŠTOLLOVÁ Proměny postavení prezidenta ve střední Evropě. 2014, s. 16–34. ISBN 978-80-87713-03-7.
- PAVLÍČEK, Václav. Ústavní právo a státověda. II. díl, Ústavní právo České republiky. 2. aktualizované vydání. vyd. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-084-0.
- PAVLÍČEK, Václav. Ústavní právo a státověda. II. díl, Ústavní právo České republiky. Praha: Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-90-5.
- SLÁDEČEK, Vladimír et al. Ústava České republiky: komentář. 2016. ISBN 978-80-7400-590-9.
- ŠTOLLOVÁ, Sandra. Slovensko – od nepřímé k přímé volbě prezidenta. In: CABADA, Ladislav a Sandra ŠTOLLOVÁ Proměny postavení prezidenta ve střední Evropě. 2014, s. 35–55. ISBN 978-80-87713-03-7.
- WINTR, Jan. Principy českého ústavního práva. 4. vydání. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. ISBN 978-80-7380-730-6.

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		